

Stichting
Pensioenfonds
Transavia
Grond- en
Cabinepersoneel

Jaarverslag 2016
Stichting Pensioenfonds Transavia
Grond- en Cabinepersoneel

Inhoudsopgave

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS	3
VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN	10
BESTUURSVERSLAG	12
JAARREKENING	34
BALANS PER 31 DECEMBER 2016.....	35
STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016	37
KASSTROOMOVERZICHT OVER 2016	39
TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING 2016	40
TOELICHTING RING GROND.....	44
TOELICHTING RING CABINE	57
OVERIGE GEGEVENS	
OVERIGE GEGEVENS (RING GROND)	72
OVERIGE GEGEVENS (RING CABINE).....	72
CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	73

Karakteristieken van het pensioenfonds

Profiel

Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel (SPTGC), statutair gevestigd te Schiphol, gemeente Haarlemmermeer is opgericht op 30 december 2011. Per die datum zijn de twee pensioenfonds Stichting Pensioenfonds Transavia Grondpersoneel (SPTG) en Stichting Pensioenfonds Transavia Cabinepersoneel (SPTC) gefuseerd als Multi-ondernemings pensioenfonds (Multi-opf).

Het fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 54292417. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen Transavia Grondpersoneel en Transavia Cabinepersoneel. De statuten zijn op 15 mei 2017 voor het laatst gewijzigd. De sponsor van het ondernemingspensioenfonds SPTGC is Transavia Airlines C.V. In dit jaarverslag ook genoemd: Werkgever, Transavia of vennootschap.

Missie, visie en strategie

Het Bestuur heeft in 2017 een nieuwe missie – visie – strategie opgesteld.

Missie

De door de vennootschap gesloten pensioenovereenkomst wordt als een goed huisvader tot uitvoering gebracht en beheerd.

Het realiseren van het best mogelijke pensioenresultaat nu en in de toekomst voor de belanghebbenden van het pensioenfonds. De belanghebbenden zijn de deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever.

Visie

Het bestuur wil een betrouwbare, deskundige en constructieve gesprekspartner zijn voor alle belanghebbenden. Het bestuur stelt daarbij het belang van (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en gepensioneerden op de eerste plaats.

Streven is om op de pensioenaanspraken en pensioenrechten, indien mogelijk, toeslagen te verlenen.

Risico's worden adequaat gemanaged; de premie, het risico en de kosten moeten met elkaar in balans zijn.

Het handelen van het bestuur is gericht op integriteit, transparant communiceren, evenwichtig belangen afwegen, risico bewust en (kosten) efficiënt zijn.

Her bestuur kijkt kritisch naar haar eigen functioneren en staat open voor feedback en de opvatting van het Verantwoordingsorgaan en Intern Toezicht.

Het bestuur wil betrokken worden bij de toekomstige ontwikkelingen van de pensioenagenda van het arbeidsvoorwaardelijk overleg van de sociale partner.

Het bestuur ziet haar rol in de driehoek met sociale partners primair in het uitvoeren van de door hen gekozen regeling en uitvoeringsvorm. Op de korte termijn zal dat voor beide ringen in de vorm van een herverzekeringscontract zijn. Voor de langere termijn spelen de hoge kosten die daarmee gepaard gaan een belangrijke rol bij de keuze voor de toekomstige uitvoeringsvorm. Verder is het voornemen van de wetgever om het Multi OPF als uitvoerder van pensioenregelingen in de toekomst niet meer mogelijk te maken een rol in de toekomstvisie van het fonds. Hoewel het op dit moment als Multi OPF goed functioneert en het bestuursmodel voldoet wordt nagedacht over een ander toekomstige uitvoeringsvorm. Ook daarin zal de uiteindelijke keuze door sociale partners gemaakt moeten worden.

Strategie

Het bestuur zorgt ervoor dat zij in staat is om haar taken zo goed mogelijk uit te voeren. Zij beschikt over voldoende tijd en middelen en heeft kennis van zaken. Het bestuur is zich bewust van het feit, dat zij niet alwetend is en laat zich bijstaan en adviseren wanneer dat nodig is. De samenwerking in het bestuur is gebaseerd op respect, vertrouwen en openheid.

In haar betrekkingen met anderen hanteert het bestuur het principe 'hard op de inhoud, zacht op de relatie'.

Het bestuur is zich bewust van haar rol en die van anderen. De pro actieve houding die het bestuur nastreeft, betekent niet dat zij op de stoel van anderen wil gaan zitten. Zij hecht juist veel waarde aan een zorgvuldig verloop van besluitvorming en de afbakening van taken en verantwoordelijkheden. Het betekent wel dat zij zich vrij voelt om (gevraagd en ongevraagd) een bijdrage te leveren aan het pensioenoverleg.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de opgebouwde pensioenaanspraken en het eigen vrije vermogen. Ter bescherming van nominale aanspraken is de uitvoering van het pensioen- en vermogensbeheer verzekerd en uitbesteed aan een verzekeringsmaatschappij. Het bestuur voert hiertoe een solide financieel beleid, dat in overeenstemming is met wet- en regelgeving. Het bestuur ziet er op toe dat de afgesloten overeenkomsten naar behoren worden uitgevoerd.

Het eigen vrije vermogen dient primair als financieringsbron voor het verlenen van toeslagen. Het bestuur brengt met behulp van een scenario analyse in kaart hoe de beschikbare middelen zo optimaal mogelijk zouden kunnen worden aangewend.

Om het eigen vrije vermogen zo goed mogelijk te laten renderen is in samenspraak met de beleggingsadviseur en vermogensbeheerder een beleggingsplan opgesteld. De ontwikkeling van het rendement wordt frequent gevolgd en besproken.

Veranderde wetgeving leidt ertoe dat het multi-opf als uitvoeringsvorm over enkele jaren ophoudt te bestaan. Alleen al dit gegeven dwingt het bestuur na te denken over haar toekomst.

Daarnaast onderzoeken sociale partners andere uitvoeringsmogelijkheden van de pensioenregelingen voor de toekomstige opbouw van pensioen. Er bestaat een gerede kans dat het fonds vanaf 1 januari geen uitvoerder is van (een van) de regelingen. Het bestuur houdt rekening met verschillende scenario's en bereidt zich daar zo goed mogelijk op voor.

Het bestuur realiseert zich al geruime tijd, dat het fonds relatief klein van omvang is. De tendens van de laatste jaren is, dat steeds meer ondernemingspensioenfondsen ophouden te bestaan. De vraag of het fonds (nog) bestaansrecht heeft het bestuur zich geregeld gesteld, waarbij steeds een bevestigend antwoord volgde. Dit was veelal gebaseerd op het feit dat onderzochte alternatieven niet leidden tot een aantoonbaar beter resultaat voor (gewezen) deelnemers en gepensioneerden (en ook een beetje op geloof in eigen kunnen...).

Het bestuur spant zich in om de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden zo goed mogelijk te informeren over hun pensioen. Zij gebruikt hiervoor met name digitale kanalen als haar website en e-mail. De informatie dient duidelijk, begrijpelijk, tijdig en toegankelijk te zijn. Het bestuur vraagt door middel van een enquête hoe haar communicatie wordt ervaren

Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het bestuur **SPTGC** per 31 december 2016 is als volgt:

Naam	Functie	Benoemd door	Lid sinds	Einde zittingsduur
Dhr. H. Nijman	Voorzitter	Werknemers	30 december 2011	Oktober 2018
Mevr. A. Donker	Secretaris	Werkgever	30 december 2011	31-12-2016
Dhr. P. Marée	Penningmeester	Werkgever	30 december 2011	31-12-2016
Dhr. A.W. Gerritsma		Werkgever	12 september 2012	12-09-2020
Dhr. V. Spierings		Werknemers	30 december 2011	Oktober 2019
Dhr. B.G. Parson		Werknemers	1 juli 2014	Juli 2018

In de loop van 2016 hebben mevrouw Donker en de heer Marée te kennen gegeven dat zij hun bestuursfunctie wilden neerleggen. De vennootschap heeft mevr. L. Bruns en dhr. R. Bosma als vervangers voorgedragen. Het bestuur heeft geoordeeld dat zij voldoen aan de eisen op het gebied van geschiktheid en deskundigheid en heeft hun voorgenen benoeming ter goedkeuring aan De Nederlandsche Bank

(DNB) ter goedkeuring voorgelegd. DNB heeft medio december laten weten in te stemmen met de voorgenomen benoeming van beide kandidaten. De heer Spierings heeft te kennen gegeven dat hij wegens beëindiging van zijn dienstverband bij Transavia begin 2017 uit het bestuur zal treden. Het bestuur werkt een beoogd opvolger in en zal naar verwachting medio 2017 goedkeuring vragen aan DNB.

Ondersteuning

Het bestuur wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat, beleggingen en risicobeheersing. Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden, conform de afspraak met de werkgever, uitbesteed aan Aegon en Nationale Nederlanden. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer, pensioenadministratie en (een deel van) de communicatie. De bestuursondersteuning wordt verzorgd door medewerkers van Transavia (secretariaat, financiële- en salarisadministratie), door Aon Hewitt Consulting pensioenadvies en door Triple A Risk Finance.

Het bestuur heeft zich in 2016 bij de uitvoering van haar algemene bestuurstaken laten bijstaan door dhr. R. Hagoort, principal client consultant van AON Hewitt.

Bij andere, specifieke onderwerpen beoordeelt het bestuur per geval of externe ondersteuning en advies wenselijk, c.q. noodzakelijk is.

Het bestuur draagt, conform de eisen van de Pensioenwet, eindverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de diensten die derden aan het pensioenfonds leveren.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het fonds wordt gevormd door de voorzitter, secretaris en penningmeester. Alle operationele besluiten worden voorgelegd aan ten minste één medebestuurslid. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Het Verantwoordingsorgaan

De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan is in 2016 niet gewijzigd en bestaat uit de volgende leden:

- Dhr. R. de Gooijer namens de actieve deelnemers Cabinepersoneel;
- Mevr. M. Charoe-Meissen namens de actieve deelnemers Cabinepersoneel;
- Dhr. A. Boudewijn namens de actieve deelnemers Grondpersoneel;
- Dhr. P. van Dam namens de pensioengerechtigden Grond- en Cabinepersoneel;
- Dhr. R. Huijsman namens de werkgever;
- Dhr. S. Mesman namens de actieve deelnemers Grondpersoneel.

Begin 2017 heeft de heer Mesman aangegeven dat hij het lidmaatschap van het VO niet meer kan combineren met zijn dagelijkse werkzaamheden bij Transavia. Om in zijn opvolging te voorzien zijn verkiezingen uitgeschreven. De heer Maree (tot 1 januari 2017 bestuurslid bij SPTGC) heeft zich kandidaat gesteld. Bij ontbreken van andere kandidaten heeft er geen verkiezing plaats gevonden en is de heer Maree toegetreden tot het VO namens de actieve deelnemers Grondpersoneel.

Omdat hij tot voor kort bestuurslid was bij SPTGC, is de vraag gerezen of er door zijn toetreding tot het VO sprake zou zijn van (een vorm van) belangenverstrengeling. Het bestuur en het VO delen de opvatting, dat de overgang van de heer Maree naar het Verantwoordingsorgaan geen conflict of interest situatie creëert maar eerder toegevoegde waarde voor beide organen.

Dit potentiële bezwaar legt het ook af tegen het feit, dat het VO in persoon van de heer Marée numeriek en inhoudelijk op sterkte blijft.

Ook de heer Van Dam heeft aangegeven zijn positie in het VO te willen opgeven. In die aanstaande vacature is nog niet voorzien.

In 2016 heeft het bestuur vijfmaal vergaderd met het VO. Naast reguliere onderwerpen als Intern Toezicht, vaststelling jaarverslag over 2015 en beleggingen, is uitvoerig aandacht geschonken aan de financiering van de pensioenregelingen. Bij het zoeken naar een oplossing voor het premietekort in 2015 en 2016 is het VO door het bestuur aangehaakt.

Het VO heeft in 2016 een brief gestuurd aan het bestuur, waarin zij haar zorg uitspreekt over de toekomst van de pensioenregelingen bij Transavia en de uitvoering daarvan in het bijzonder. Het bestuur heeft deze brief in het reguliere overleg met de vennootschap gedeeld.

Intern toezicht

Na het voltooien van de visitatieopdracht over 2015 heeft dhr. G. van der Kuilen te kennen gegeven dat hij zich terug zou trekken uit de visitatiecommissie van SPTGC en SPTV. Daarop is, in samenwerking en overleg met SPTV, de Verantwoordingsorganen van beide fondsen en de zittende leden van de visitatiecommissie, gezocht naar een vervanger. Na gesprekken met meerdere kandidaten is dhr. H. Strang benoemd tot lid van de visitatiecommissie van zowel SPTGC als SPTV.

De visitatiecommissie bestaat voor zowel SPTGC als SPTV uit de volgende leden:

- Dhr. E.T. Kalmár;
- Mevr. M. Meijer-Zaalberg;
- Dhr. H.J.P. van Strang

De visitatiecommissie heeft in onderling overleg besloten dat mevr. Meijer-Zaalberg als voorzitter zal fungeren.

De visitatiecommissie is in november 2016 begonnen met haar werkzaamheden. In april 2017 heeft de visitatiecommissie haar rapport uitgebracht, welke door haar met het bestuur besproken is.

De heer E.T. Kalmár heeft eind 2016 te kennen gegeven dat hij zijn lidmaatschap van de VC na afronding van deze opdracht wil beëindigen. In samenspraak met het VO is de heer J. Westerbrink als zijn opvolger benoemd.

Uitvoeringsorganisatie

Actuele pensioenregelingen Grond- en Cabinepersoneel:

Het fonds voert de actuele pensioenregelingen voor het Grond- en Cabinepersoneel van Transavia uit. De pensioenaanspraken Grondpersoneel en Cabinepersoneel waren tot en met 31 december 2012 verzekerd bij Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij. N.V. (Nationale Nederlanden).

Vanaf 1 januari 2013 zijn de pensioenaanspraken verzekerd bij AEGON Levensverzekering N.V. (Aegon) voor een periode van vijf jaar. De overeenkomst eindigt op 31 december 2017.

De aanspraken die per 1 januari 2013 zijn ondergebracht bij Aegon zijn op nominale basis, hetgeen wil zeggen dat het jaarlijkse opgebouwde pensioen wordt ingekocht zonder rekening te houden met beleggings- en technische resultaten. De ingekochte aanspraken behouden te allen tijde de waarde van het moment van inkoop. Slechts door toeslagverlening kan de waarde toenemen.

De beleggingen van het eigen vermogen zijn ondergebracht bij Aegon Asset Management als vermogensbeheerder.

De uitvoeringsorganisatie Aegon verstrekten ISAE 3402 (type II)-rapportages. Het bestuur heeft kennis genomen van de rapportage en heeft geen relevante bevindingen.

Beleggingscommissie

. De beleggingscommissie bestond op 31 december 2016 uit de volgende leden:

- dhr. A.W. Gerritsma
- dhr. B. Parson
- dhr. J. P.S.I. Nijman

De beleggingscommissie houdt namens het bestuur toezicht op de uitvoering van de beleggingsovereenkomst, het beleggingsmandaat, de ontwikkeling van de beleggingsresultaten en bereidt bestuursbesluiten voor die betrekking hebben op de belegging van het eigen vermogen van het fonds. Om haar taken goed uit te kunnen voeren, voert de commissie geregeld overleg met Aegon Asset Management. De commissie laat zich bij haar werkzaamheden bijstaan door mevr. M. Van Beusekom, beleggingsconsultant van AON Hewitt.

De commissie doet in bestuursvergaderingen verslag van haar werkzaamheden. Daarnaast stelt zij het verantwoordingorgaan op de hoogte van de beleggingsresultaten en (voorgenomen) besluiten tot wijziging van de beleggingsovereenkomst en/of –mandaat.

Compliance officer

De compliance officer van het fonds was tot 1 februari 2017 Mevrouw S. Braam, tot die datum werkzaam als Adviseur Arbeidszaken en Arbeidsjurist van Transavia. Zij is in 2017 opgevolgd door de heer P. Rotteveel, werkzaam als Business Controller bij Transavia. De compliance officer rapporteert rechtstreeks aan de voorzitter van het fonds. Er zijn in het verslagjaar geen bijzonderheden gerapporteerd. De compliance officer ziet tevens toe op naleving van de gedragscode en fungeert ook als klokkenluiders officer.

Accountant en Certificerend Actuaris

Het fonds heeft KPMG Accountants N.V. als externe accountant en AON/Hewitt als certificerend actuaris aangesteld.

Kerncijfers Ring Grond

	2016	2015
Aantal verzekerden		
Actieve deelnemers *	571	595
Premievrije rechten ('slapers')	687	666
Pensioentrekkenden	194	174
Nabestaanden en wezen	59	59
	1.511	1.494
*Waarvan arbeidsongeschikte deelnemers: 10 (2015: 15)		
Reglement variabelen		
Back service actieven geboren vóór 1 januari 1950	geen	geen
Indexatie actieven geboren na 31 december 1949 in % (per 1-7)	0,0%	0,0%
Indexatie inactieven vóór 1 januari 2006 in % (per 1-7)	0,0%	0,0%
Indexatie inactieven na 31 december 2005 in % (per 1-7)	0,0%	0,0%
Pensioenuitvoering		
Feitelijke ontvangen premie (x € 1.000)	4.360	4.393
Kostendeekkende premie (x € 1.000)	3.861	5.304
Uitvoeringskosten in bedrag (x € 1.000)	152	151
Pensioenuitvoeringskosten herverzekeraar	2,0%	2,0%
Uitvoeringskosten i.r.t. de feitelijk ontvangen premie	5,5%	5,4%
Uitvoeringskosten per deelnemer (in EUR)	255	252
Uitkeringen (x € 1.000)	1.856	1.777
Beleggingsperformance		
Kosten vermogensbeheer in bedrag (x € 1.000)	82	84
Beheerskosten in %	0,47%	0,46%
Transactiekosten in %	0,01%	0,27%
Totale kosten vermogensbeheer in %	0,48%	0,73%
Vermogenssituatie en solvabiliteit		
Eigen vermogen (x € 1.000)	14.857	12.676
Pensioenverplichtingen (x € 1.000)	135.149	122.884
Aanwezige dekkingsgraad	110,8%	110,3%
Reële dekkingsgraad	90,6%	89,8%
Beleidsdekkingsgraad	111,5%	111,7%
Vereist Eigen Vermogen (VEV)	n.v.t.	n.v.t.
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV)	100,26%	100,53%
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (x € 1.000)	348	651

Kerncijfers Ring Cabine

	2016	2015
Aantal verzekerden (pensioenregeling per 1 januari 2006)		
Actieve deelnemers	788	644
Premievrije rechten ('slapers')	1.318	1.134
Pensioentrekkenden	14	12
Nabestaanden en wezen	13	8
	2.133	1.798
Reglement variabelen		
Indexatie actieven in % (per 1-7)	0,0%	0,0%
Inhaal indexatie actieven in %	0,0%	0,0%
Indexatie inactieven in % (per 1-7)	0,0%	0,0%
Inhaalindexatie inactieven in %	0,0%	0,0%
Pensioenuitvoering		
Feitelijke ontvangen premie (x € 1.000)	2.308	2.126
Kostendeekkende premie (x € 1.000)	2.370	2.213
Kosten vermogensbeheer in bedrag (x € 1.000)	82	84
Kosten vermogensbeheer in %	0,48%	0,73%
Pensioenuitvoeringskosten herverzekeraar	2,0%	2,0%
Uitkeringen (x € 1.000)	189	143
Uitvoeringskosten ¹ i.r.t. de feitelijk ontvangen premie	8,3%	8,1%
Uitvoeringskosten per deelnemer (in EUR)	250	289
Vermogenssituatie en solvabiliteit		
Eigen vermogen (x € 1.000)	2.901	2.524
Pensioenverplichtingen (x € 1.000)	51.429	42.895
Aanwezige dekkingsgraad	105,4%	105,9%
Reële dekkingsgraad	85,0%	84,4%
Beleidsdekkingsgraad	105,9%	106,7%
Vereist Eigen Vermogen (VEV)	n.v.t.	n.v.t.
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV)	100,20%	100,22%
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (x € 1.000)	101	94
Beleggingen voor risico van 13 ex-deelnemers ²⁾	593	561
Spaarfondsdeposito voor risico van 43 ex- deelnemers ³⁾	141	141

¹

² Van 1 april 2000 tot 1 januari 2006 gold een individuele beschikbare premieregeling.

³ Tot 1 april 2000 gold een spaarfondsregeling.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2016 is het VO zesmaal met het bestuur bijeen gekomen. Het VO heeft in het kader van zijn taakuitoefening kennisgenomen van de notulen van de bestuursvergaderingen in 2016 en het jaarverslag inclusief de jaarrekening 2016. Tevens heeft het VO kennis genomen van de accountants- en actuariële verklaring.

Bevindingen en conclusie

Het VO heeft de volgende bevindingen/opmerkingen:

1. De afgelopen jaren kenmerken zich door grote veranderingen in het domein van de pensioenen. Dit vraagt meer dan ooit om een heldere formulering van missie en visie van het fonds waarop het bestuur haar beleid baseert. Deze missie en visie kunnen ook voor het VO fungeren als een kader waartegen bestuursbeslissingen en handelingen kunnen worden getoetst. Het VO heeft in 2016 gevraagd hierin te worden meegenomen. Het bestuur heeft hierop aangegeven dat de ABTN waarin de beschrijving van missie, visie en strategie staat nog niet gereed is. Het VO herhaalt de noodzaak van een spoedige afronding.
2. Het VO heeft in het verleden het belang benadrukt van een structurele gezonde verhouding tussen inkomende en uitgaande premie. Ook met het oog op toekomstige uitvoeringsvormen blijft het VO aandacht vragen voor een gezonde premiestelling en opbouw.
3. Het geschil met Aegon over de premie berekeningen is inmiddels geschikt, .en het bedrag dat hiermee is ontvangen wordt aangewend voor extra pensioenopbouw in 2017 voor beide ringen. Het VO is blij met de inzet en vasthoudendheid van het bestuur in dezen.
4. Het VO steunt het bestuur in de gemaakte keuzes met betrekking tot indexatiebeleid in beide ringen. In 2016 heeft het bestuur een begin gemaakt aan een reparatie voor de groep van voor 2006 in ring grond. Dit is in het nieuwe boekjaar 2017 voltooid. Het VO dringt echter wel aan bij het bestuur om een duidelijk beleid te formuleren mbt het Eigen Vermogen t.b.v. indexatie van alle deelnemers.
5. Het VO is van mening dat het beleggingsbeleid prominenter en transparanter moet worden gedeeld door het bestuur. Het VO vindt dat bij het opstellen hiervan aantoonbaar rekening moet worden gehouden met de liquiditeitsplanning van het fonds. Ook maakt het VO zich zorgen over de complexiteit van het zogenaamde ringfencen van het eigen vermogen indien er voor één van de ringen geld moet worden vrijgemaakt dan wel wordt ingelegd waardoor de verhouding in het totaalpakket van beleggingen over de beide ringen zal gaan wijzigen.
6. Het VO blijft net als voorgaande jaren aandringen op een strakke monitoring van de performance van Aegon Asset Management met betrekking tot de beleggingen van de middelen uit het vrije vermogen, alsmede de toelichting hierop aan het VO.
7. Het VO spreekt onverminderd haar zorgen uit over de hoge werkdruk van het bestuur en de ondersteuning. Er ligt erg veel werk bij een kleine groep mensen. Mede gezien de actuele ontwikkelingen rondom de pensioenregelingen en de toenemende complexiteit bestaan zorgen over de continuïteit bij handhaving van het huidige model.
8. Het VO is tevreden over het functioneren van het bestuur, en is blij met de inzet en kundigheid van de leden daarvan. Het VO vraagt het bestuur echter wel om rekening te houden met de verdeling tussen actieven, inactieven en gepensioneerden in het bestuur. Inmiddels kent het bestuur 3 gepensioneerden (waarvan 2 van werkgevers zijde). Dit hoeft geen belemmering te vormen, maar dient wel in het achterhoofd te worden gehouden.
9. De nieuwe bevoegdheden en bijbehorende verantwoordelijkheden van het VO vragen een actueel en verdiept kennis niveau op diverse domeinen. Het voldoende op niveau krijgen van de kennis, dan wel het behouden ervan, vereisen meer inspanningen op opleidingsgebied hetgeen het VO het bestuur afgelopen tijd onder de aandacht heeft gebracht en zal blijven brengen. Het afgelopen jaar heeft het VO geen cursus gevolgd
10. Het VO deelt de zorg van het bestuur over een structurele financierbaarheid van de pensioenregeling in de toekomst in de huidige opzet van herverzekering. Het bestuur heeft afgelopen jaren hard gewerkt om sociale partners te voorzien van uitvoerbare alternatieve uitvoeringsvormen. Sociale partners lijken echter geen haast te maken van het kiezen van een van deze alternatieven. Het VO heeft aangedrongen om een harde datum neer te leggen voor een andere uitvoeringsvorm om zodoende voldoende tijd te hebben voor een gezonde overgang. Het VO waarschuwt ervoor om deze datum aan te passen aan de wensen van sociale partners.

11. Het VO maakt zich zorgen over de toekomstige financiering van waardeoverdrachten die het gevolg zijn van de inkrimping van de grond organisatie en de gevolgen hiervan op het eigen vermogen van de ring Grond. Het bestuur heeft dit ook neergelegd bij sociale partners.
12. Het VO benadrukt, net als in voorgaande jaren het belang van transparante en tijdige communicatie naar deelnemers. (zowel actief als slapend) van de diverse regelingen. Dit geldt in het bijzonder door het steeds groter wordende spanningsveld rondom de financiering van de diverse regelingen en de mogelijke gevolgen hiervan voor het uitzicht van de deelnemers op een toereikend pensioen.
13. Zorg voor het VO blijft de waardevastheid van de bij NN nominaal achtergelaten aanspraken. Bij de afwikkeling van het contract met NN is destijds een afkoopbedrag ontvangen dat in de toekomst (deels) kan worden aangewend om de waardevastheid van deze opgebouwde aanspraken te behouden. Echter, dit zou primair uit de kostendekkende premie moeten geschieden. Het VO vraagt het bestuur haar in dit proces met regelmaat op de hoogte te houden. Met het oog op een mogelijk andere pensioenuitvoerder vanaf 1-1-2018 heeft het VO er ook op aangedrongen bij het bestuur om een beleid op te stellen voor de aanwending van het EV om indexatie op reeds opgebouwde pensioenaanspraken mogelijk te maken.
14. Het VO dankt het bestuur voor de constructieve samenwerking gedurende 2016.

Het VO komt tot de volgende conclusie:

Na beoordeling van het jaarverslag 2016, het verstrekte bestuursverslag en andere informatie en de toelichting van het bestuur over het door haar gevoerde beleid en beleidskeuzes naar de toekomst toe, geeft het VO hierbij een positief oordeel over het jaarverslag 2016 van de Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel.

Het VO geeft hierbij gevolg aan het gestelde in artikel 4 lid 1 van het reglement verantwoordingsorgaan.

Schiphol, 29 juni 2017

Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel
Verantwoordingsorgaan

Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft kennis genomen van de rapportage van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de onverminderd constructieve samenwerking. Het verantwoordingsorgaan toont een grote mate van betrokkenheid bij de pensioenregelingen van Transavia Grond en Cabine en stelt zich (in toenemende mate) pro-actief op.

De onderwerpen die het verantwoordingsorgaan in haar verslag noemt, zijn herkenbaar en leven in meer of mindere mate ook bij het bestuur. Graag plant het bestuur op de kortst mogelijke termijn een overleg met het verantwoordingsorgaan om het verslag nader te bespreken.

Bij veel van de door het verantwoordingsorgaan genoemde onderwerpen gaat het direct of indirect over de toekomst van pensioen bij Transavia en de rol van het fonds daarbij. In ons overleg over uw verslag zal dat dan ook een centraal thema vormen.

Sociale partners Grond hebben inmiddels (juni 2017) besloten om de pensioenopbouw vanaf 1 januari 2018 elders uit te laten voeren. Sociale partners Cabine hebben daarvoor nog iets meer tijd nodig. Met inachtneming van de opmerking over tijdige besluitvorming, is in overleg besloten om de eerder gestelde deadline een maand op te schuiven. Dit in het belang van zorgvuldige besluitvorming.

Het bestuur hecht eraan op te merken, dat het fonds de verantwoordelijkheid heeft en houdt over de opgebouwde pensioenaanspraken en het eigen vermogen. Overbodig te zeggen dat het bestuur zich ten volle bewust is van de rol die het verantwoordingsorgaan daarbij heeft.

Bestuursverslag

Hoofdpijnen

In het verslag over 2015 heeft het bestuur twee tegenvallers genoemd: de onduidelijkheid over de vaststelling van de zogenaamde RSC factor in het contract met Aegon en het ontbreken van sluitende financiering van de pensioenregeling bij ring Grond.

Het bestuur is er in 2016 in geslaagd om de onduidelijkheid over het contract met Aegon weg te nemen en heeft met Aegon overeenstemming bereikt over beëindiging van het geschil.

Verder is ervoor gezorgd dat de financiering van de regelingen in 2016 (en tegelijkertijd 2017) nagenoeg sluitend is.

Het traject van verbetering van de pensioencommunicatie heeft met de lancering van een nieuwe website zichtbaar resultaat opgeleverd.

Het rendement op de beleggingen van het eigen vermogen stemt tot tevredenheid.

Het bestuur heeft na overleg met sociale partners Grond in het voorjaar van 2016 een oplossing bereikt voor het premietekort over 2015.

Vanwege het feit dat geen gebruik gemaakt is van de uitstap optie in het contract met Aegon, is duidelijk dat de huidige uitvoeringsvorm in ieder geval tot 1 januari 2018 van kracht blijft. Sociale partners Grond en Cabine hebben in 2016 het onderzoek naar alternatieve uitvoeringsvormen zelfstandig voortgezet.

Het bestuur vestigt met regelmaat de aandacht op de tijd die nodig is om welke uitvoeringsvorm dan ook (met inbegrip van voortzetting van de huidige) adequaat in te richten.

De vennootschap is in 2016 verder gegaan met de uitvoering van het programma 'Overhead & management' binnen de Grondorganisatie. Zij heeft het fonds inzicht verschaft over de mogelijke gevolgen voor het personeelsbestand van de Grond organisatie.

Het vertrek van twee ervaren bestuursleden is adequaat opgevangen.

Het bestuur is erin geslaagd om voor de groep van 43 ex-deelnemers met een spaartegoed een alternatief te vinden dat aansluit bij het karakter van de pensioenregeling

Vergaderingen

Het bestuur heeft in het verslagjaar 10 maal vergaderd. Daarnaast heeft (een afvaardiging van) het bestuur verscheidende keren separaat overleg gevoerd met het verantwoordingsorgaan.

Belangrijke onderwerpen

Herinrichting Grondorganisatie Transavia

De in 2015 aangekondigde herinrichting van de grondorganisatie van Transavia is in 2016 op gang gekomen. De vennootschap heeft het bestuur in 2016 geïnformeerd over de voortgang en een indicatie gegeven van de potentiële afname van het aantal FTE. Het bestuur dient rekening te houden met een substantiële afname van het deelnemersbestand. De verdeling qua leeftijd en dienstjaren wordt nader in kaart gebracht.

Als gevolg hiervan houdt het bestuur rekening met een afname van de premie-inkomsten en een toename van het aantal verzoeken tot waardeoverdracht. Met name dit laatste kan leiden tot een significante bijbetalingsverplichting voor het fonds (op basis van een scenario waarin alle vertrekkende deelnemers waardeoverdracht plegen in 2017). Het bestuur onderzoekt of zij deze waardeoverdrachten kan aanmerken als 'collectief', Indien sprake is van een collectief, hoeft het bestuur niet mee te werken aan de waardeoverdrachten. Hierdoor zou de bijbetalingsverplichting lager uitvallen.

In het kader van evenwichtige belangenbehartiging gaat het om het belang van de achterblijvende deelnemers en gewezen deelnemers versus het belang van de vertrekkende deelnemer en zijn/haar wettelijk recht op het plegen van waardeoverdracht. In afwachting van nader onderzoek naar de (juridische) mogelijkheden en besluitvorming, heeft het bestuur besloten om medewerking aan de uitvoering van waardeoverdracht van gewezen deelnemers uit deze specifieke groep op te schorten. In 2017 wordt hierover een besluit genomen.

Toekomstige uitvoering pensioenregelingen

Sociale partners hebben in 2016 nader onderzoek gedaan naar mogelijke uitvoeringsvormen van de pensioenregelingen Grond en Cabine vanaf 1 januari 2018. Het fonds heeft geen (actieve) rol gespeeld bij dit onderzoek.

Dit onderzoek heeft in 2016 nog niet tot een concreet voorstel over de (gewenste) uitvoeringsvorm per 1 januari 2018 geleid. In april 2017 heeft de vennootschap (namens de Technische Commissie van Sociale partners) een presentatie aan het bestuur gegeven over de stand van zaken. Daarin werd duidelijk dat bij Sociale partners Grond inmiddels een voorkeur bestaat om de uitvoering van de pensioenregeling Grond vanaf 1 januari 2018 onder te brengen bij een APF. Men voert gesprekken met meerdere aanbieders van een APF om deze optie verder te onderzoeken.

Sociale partners Cabine hadden op dat moment, zo werd in de presentatie gemeld, nog geen voorkeur aangegeven.

Financiering van de regelingen

Voor de financiering van de regelingen in 2016 heeft het bestuur strikt de hand gehouden aan de eis van kostendekkendheid. Tegelijkertijd was het noodzakelijk om tot een oplossing te komen van het premietekort over 2015 bij ring Grond. De oplossing is gevonden in aanpassing van het opbouwpercentage over 2016 en 2017. Door middel van een verlaging van het opbouwpercentage in 2016 en 2017 ontstaat bij gelijkblijvende premie-inkomsten in een periode van twee jaar een premieoverschot ter hoogte van het tekort over 2015.

Hierdoor is het tekort bij afloop van de herverzekeringsovereenkomst met Aegon ingelopen.

Bij ring Cabine hebben Sociale partners besloten tot verhoging van de premie. In combinatie met een verlaging van het opbouwpercentage wordt het tekort weggewerkt. Door de vele mutaties in het deelnemersbestand bij ring Cabine, is het lastig om vooraf een nauwkeurige inschatting te maken van de kostendekkende premie. Pas bij de vaststelling van het jaarverslag zijn de definitieve getallen bekend. Dit kan leiden tot correcties in het lopende jaar.

Eigen vermogen

In 2016 is een beleggingsrendement geboekt van 7,2%. Dit voldoet aan de vooraf gestelde verwachting. Naar aanleiding van een vraag van gepensioneerden heeft de Technische commissie van het bestuur onderzoek gedaan naar de toeslagverlening van de groep gepensioneerden van voor 2006 bij ring Grond. Het bestuur heeft besloten om € 1.126.850 van het eigen vermogen te markeren als financieringsbron voor toeslagverlening aan gepensioneerden van voor 2006.

Toekomst van het fonds

De huidige herverzekeringsovereenkomst loopt op 31 december 2017 af. Sociale partners Grond en Cabine hebben in 2016 nader onderzoek verricht naar verschillende uitvoeringsvormen voor de pensioenregelingen vanaf 1 januari 2018. Sociale partners hebben het fonds laten weten dat zij voor 1 juli 2017 zullen besluiten hoe zij de pensioenregelingen vanaf 1 januari 2018 uit willen laten voeren. Er bestaat een gerede kans dat men voor een ander uitvoering kiest, hetgeen zou betekenen dat het fonds vanaf 1 januari 2018 geen premie-inkomsten heeft. Het fonds blijft in dat geval wel verantwoordelijk voor de opgebouwde pensioenaanspraken en het eigen vermogen.

Rapportage van de visitatiecommissie

In het kader van Intern Toezicht heeft de door het fonds ingestelde visitatiecommissie (hierna: VC) de periode november 2015 tot en met oktober 2016 onderzocht. De VC heeft haar bevindingen en aanbevelingen in april 2017 aan het fonds gerapporteerd en deze met het bestuur besproken. De aanbevelingen zijn door het bestuur overgenomen op een actielijst. Het bestuur streeft ernaar om alle acties in 2017 uit te voeren.

Belangrijkste waarnemingen en aanbevelingen van de VC

Functioneren van de governance

Het gekozen bestuursmodel is passend voor het fonds en werkt naar behoren. De VC is van oordeel dat de organen van het fonds naar behoren zijn ingericht en statutair verankerd zijn. Het VO heeft in het afgelopen jaar haar rol wederom voortvarend opgepakt, waarbij de voorzitter van het VO een voortrekkersrol heeft vervuld. De VC ziet, conform de aanbeveling van DNB in de Good Practices intern toezicht bij Pensioenfondsen inzake visitatie, een rol weggelegd voor het VO om dit orgaan doorlopend te betrekken bij de overdracht en follow-up van de aanbevelingen. De VC beveelt aan:

- structureel overleg in te plannen tussen (de voorzitters van) het bestuur en het VO om het VO goed aangesloten te houden op de toekomst van het fonds;
- het VO een rol te geven in de monitoring van de opvolging van de aanbevelingen;
- de vacature van de compliance officer op korte termijn in te vullen. Functioneren van het bestuur
De VC is van oordeel dat het bestuur zich bewust is van zijn taken en verantwoordelijkheden, maar de doelmatigheid en de effectiviteit van de vergaderingen verbeterd kan worden. De VC beveelt aan:
 - te zorgen voor voldoende expertise en een adequate en evenwichtige verdeling van taken binnen het bestuur;
 - per actiepoint kort en bondig vast te leggen hoe dit is afgewikkeld. Beleid van het bestuur
De VC is van oordeel dat het bestuur –in samenhang met missie, visie en strategie- meer aandacht dient te besteden aan de toekomstopties van het fonds. Het beleid van het fonds wordt niet planmatig geactualiseerd.

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur geen verantwoording aflegt in het jaarverslag over de realisatie van de strategische doelstellingen van het fonds. De VC beveelt aan:

- meer aandacht te besteden aan de toekomstopties van het fonds;
- het beleid planmatig te actualiseren;
- in het jaarverslag verantwoording af te leggen over de realisatie van de strategische doelstelling van het fonds. Algemene gang van zaken in het fonds
De VC is van oordeel dat het bestuur over het algemeen genomen redelijk 'in control' is. Het bestuur dient onder meer aandacht te besteden aan de monitoring van de uitbesteding aan Aegon en aan de planning van het jaarverslag met werkgever, accountant en certificerend actuaire. De VC beveelt aan:
 - met Aegon afspraken vast te leggen over het tijdig leveren van de premiegegevens;
 - de planning van het jaarverslag 2016 vast te leggen, te delen met de werkgever, accountant en certificerend actuaire en te monitoren.

Adequate risicobeheersing

De VC heeft vastgesteld dat het integraal risicomanagement niet compleet is. Er is geen ambitie voor en status van de volwassenheid van het risicomanagement van het fonds vastgelegd. Het fonds hanteert een risksheet dat tweemaal per jaar wordt geëvalueerd en besproken. Uit de ter beschikking gestelde documenten blijkt de VC niet dat de bespreking van de risksheet een terugkerend agendapunt is in elke vergadering, zoals het bestuur zich had voorgenomen. Betreffende de uitbesteding is er geen vastlegging van de aansluiting met het risicomanagement van het fonds. Ook ontbreekt vastlegging van de evaluatie van de effectiviteit van het risicomanagement. De VC beveelt aan:

- de ambitie en de status van het volwassenheidsniveau van het risicomanagement vast te leggen;
- de opzet van het risicomanagement en het risicomanagementkader in de ABTN en de verklaring beleggingsbeginselen op te nemen;

- de bespreking en vastlegging van het risicomanagementproces (brutorisico, beheersmaatregelen, restrisico) compleet uit te voeren;
- de aansluiting tussen het risicomanagement van het fonds en van de uitbesteding vast te leggen, inclusief acties op en monitoring van de verschillen.

Evenwichtige belangenafweging

De VC kan op grond van schriftelijke vastlegging niet vaststellen of het bestuur evenwichtige belangenafweging toepast. VC beveelt aan:

- een beleidskader en besluitvormingscriteria vast te stellen voor evenwichtige belangenafweging;
- evenwichtige belangenafweging in de besluitvorming te betrekken en in de notulen vast te leggen.

Communicatie

De implementatie van de nieuwe website, die inzichtelijker is dan de voorgaande, is een stap in de goede richting. Echter, actuele en volledige informatie ontbreekt. Het bestuur heeft tevens geen actueel communicatiebeleidsplan en communicatieplan 2017. De VC beveelt aan:

- een actueel communicatiebeleidsplan en communicatieplan 2017 op te stellen;
- de informatie op de website te actualiseren en aan te vullen en het beheer van de website te borgen.

Naleving Code Pensioenfondsen

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur grotendeels voldoet aan de normen van de Code Pensioenfondsen. In het jaarverslag 2015 heeft het bestuur verantwoording afgelegd over de toepassing van de Code Pensioenfondsen. De toelichting bij de afwijkingen van de normen van de Code is naar het oordeel van de VC te summier. De VC heeft geen weloverwogen besluit gezien om van deze normen af te wijken, of doelgerichte acties om wel aan de normen te gaan voldoen. De VC beveelt aan een weloverwogen besluit te nemen om af te wijken van de normen van de Code Pensioenfondsen of doelgerichte acties uit te zetten om aan de normen te gaan voldoen.

Cultuur en gedrag

De VC is van oordeel dat de cultuur en het gedrag binnen het bestuur goed is.

Gekozen oplossing premietekort 2015

De VC vastgesteld dat het bestuur veel tijd en aandacht heeft besteed aan het ontstane premietekort in 2015. Echter, de onderbouwing daarvan, het evenwichtig afwegen van belangen en de communicatie daarover is niet optimaal geweest. De VC beveelt aan over het inlopen van het premietekort van 2015 duidelijk te communiceren met belanghebbenden.

Toekomstvisie van het bestuur

Door de status quo in het geschil met Aegon wordt het bestuur belemmerd om een besluit te nemen over de toekomst van het fonds. Het bestuur houdt het VO op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen, maar informeert het VO niet wanneer er geen voortgang is. De VC beveelt aan:

- op korte termijn definitieve afspraken met Aegon te maken over de afwikkeling van het contract;
- besluitvorming over de toekomst van het fonds te toetsen aan de missie, visie en strategie van het fonds;
- het VO en de belanghebbenden bij het fonds tijdig te informeren over ontwikkelingen betreffende de toekomst van het fonds.

Opvolging eerdere aanbevelingen van intern toezicht

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur van de 19 aanbevelingen er 17 heeft overgenomen. Inmiddels zijn er 12 aanbevelingen opgevolgd, aan de opvolging van 5 aanbevelingen wordt nog gewerkt. Het besluit om 2 aanbevelingen niet over te nemen heeft het bestuur voldoende onderbouwd. De VC beveelt aan de

aanbevelingen op de actielijst te zetten en gedurende het jaar vast te leggen of en op welke wijze de aanbevelingen zijn opgevolgd.

De visitatiecommissie

Dhr. E.T. Kalmár CPE

Dhr. H.J.P. Strang RA

Mw. mr. M. Meijer-Zaalberg (voorzitter)

11 april 2017

Reactie bestuur op rapportage van de visitatiecommissie

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor haar rapport. In de constructieve bespreking van het rapport heeft het bestuur een eerste reactie gegeven op de bevindingen. Voor de opvolging van de aanbevelingen heeft het bestuur een aparte actielijst gemaakt, met het doel deze voor 1 januari 2018 afgewerkt te hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Het fonds vindt kostenbeheersing belangrijk. Deelnemers vragen om transparantie en het fonds volgt daarom de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

In de aanbevelingen wordt een onderscheid gemaakt in kosten van het pensioenbeheer, kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten.

De kosten van het pensioenbeheer worden uitgedrukt in kosten per deelnemer. Het aantal deelnemers is in de richtlijn de optelling van premiebetalende deelnemers en pensioengerechtigde deelnemers.

De kosten van het vermogensbeheer worden uitgedrukt als een percentage van het gemiddelde belegde vermogen evenals de transactiekosten.

Kosten pensioenbeheer

Onder de kosten van pensioenbeheer worden alle kosten opgenomen die het fonds maakt om de uitvoering van de pensioenovereenkomsten gestalte te geven. Hieronder vallen de kosten voor:

- Beloning bestuursleden
- Kosten toezichthouders
- Kosten accountant
- Kosten actuaris
- Kosten voor adviezen inzake gewijzigde wetgeving
- Kosten visitatiecommissie
- Kosten van pensioenuitvoerders

De kosten van de uitvoering van de pensioenregeling bedragen voor:

(in € 1.000)	2016	2015
Uitvoeringskosten volgens jaarrekening Ring Grond	152	151
Kosten voor rekening Transavia Airlines C.V.	58	58
Totale kosten voor Ring Grond	210	209
Totale kosten per deelnemer Ring Grond (in euro's)	255	252
Uitvoeringskosten volgens jaarrekening Ring Cabine	146	134
Kosten voor rekening Transavia Airlines C.V.	58	58
Totale kosten voor Ring Cabine	204	192
Totale kosten per deelnemer Ring Cabine (in euro's)	250	289

De uitvoeringskosten van de pensioenregelingen Grond en Cabine hebben continue aandacht van het bestuur. Gelet op de relatief kleine omvang van SPTGC blijft het relatieve kostenniveau relatief hoog. Van de ontvangen pensioenpremie gaat ,5% resp. 8,4% op aan noodzakelijke bestuurs-, beheerskosten Grond en Cabine en kosten herverzekeraar. De hoogte van de kosten is beïnvloed door de aanhoudende inspanningen op het gebied van communicatie, introductie website alsmede de visitatie.

Naast de kosten die rechtstreeks ten laste van het fonds komen, zijn er een aantal kosten die voor rekening van Transavia Airlines C.V. komen. Deze kosten omvatten de tijdsbesteding van een aantal bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan alsmede de secretariële- en financiële ondersteuning. Deze kosten worden voor het jaar 2016 op ca € 115.000 geschat (2015: € 115.000). Deze kosten worden gelijk verdeeld over beide ringen.

Kosten vermogensbeheer en transactiekosten

De vermogensbeheerkosten zijn als volgt: de beheerskosten zijn 0,47% en de transactiekosten bedragen 0,01%.

Voor 2016 waren de totale kosten € 82.000 en voor 2015 € 84.000.

De primaire doelstelling van de beleggingen is het creëren van middelen ten behoeve van het verlenen van toeslagen.

Hiertoe worden middelen belegd bij Aegon Investment Management BV middels een passief beleggingsmandaat. De primaire doelstelling van de beleggingen is het creëren van middelen ten behoeve van het verlenen van toeslag.

De samenstelling van de beleggingen wordt weergegeven in noot 5 en 26.

In 2016 is er een beleggingsresultaat van 7,2% gerealiseerd op de beleggingen. De beleggingscommissie heeft gedurende het verslagjaar driemaal met Aegon Asset Management en haar adviseur de ontwikkeling van de portefeuille besproken. Bij aanvang van het verslagjaar bedroeg de tegenwaarde van de beleggingen € 17 miljoen, ultimo 2016 was dat € 18,2 miljoen. Het beleggingsresultaat over 2016 stemt tot tevredenheid. Overigens betreffen de hiervoor genoemde rendementen nettorendementen, dus geschoond voor de kosten vermogensbeheer, deze zijn al in mindering gebracht. De beleggingscommissie blijft in samspraak met AAM en haar adviseur zoeken naar mogelijkheden om de kans op een hoger rendement, binnen de kaders van het beleggingsbeleid, te vergroten. In dat kader is medio 2016 overwogen om een deel van de vastrentende portefeuille om te zetten in belegging in een Nederlands hypotheekfonds. Het bestuur heeft echter besloten om de portefeuille vooralsnog niet te wijzigen.

Verantwoord beleggen

Het vermogensbeheer van het vrije vermogen depot wordt uitgevoerd door Aegon Asset Management. Het fonds heeft regulier overleg over verantwoord beleggen met Aegon AM, onderschrijft haar beleid in deze en is in het kader van verantwoord beleggen akkoord met het beleggen in de diverse onderhavige Aegon beleggingsfondsen. Aegon AM geeft in zijn document 'Beleid Verantwoord Beleggen' aan dat er een uitsluitingenbeleid van toepassing is op alle bedrijven die direct betrokken zijn bij het vervaardigen, ontwikkelen, onderhouden of verhandelen van de volgende soorten wapens, munitie en mijnen: biologische wapens, chemische wapens, anti-persoonsmijnen, clusterbommen, en munitie met verarmd uranium. Bij indirecte betrokkenheid door een aan de onderneming juridische verbonden entiteit, zoals moederbedrijf of dochteronderneming, geldt een belang van 25% als drempel voordat tot uitsluiting wordt overgegaan. Aangaande nucleaire wapens, sluit AEGON bedrijven uit die direct betrokken zijn bij het vervaardigen, ontwikkelen, onderhouden of verhandelen van nucleaire wapens in landen waarvoor dat onder het non- proliferatieverdrag niet is toegestaan.

Voor een verdere verhandeling en detaillering hierover wordt verwezen naar het in het bovengenoemd door AEGON uitgegeven document 'Beleid Verantwoord Beleggen'.

Toeslagenbeleid

Zoals gebruikelijk heeft AON/Hewitt ook in 2016 een budgetberekening aangeleverd, die aangeeft wat de kosten voor toeslagverlening zijn voor de diverse groepen (gewezen) deelnemers. Het bestuur heeft besloten om bij Ring Cabine geen toeslag te verlenen. Belangrijkste redenen voor het besluit waren het premietekort en de relatief dure inkoop van de toeslag.

Bij de bespreking van eventuele toeslagverlening aan de diverse groepen binnen ring Grond, is de vraag gerezen of een deel van het eigen vrije vermogen specifiek toegedeeld zou moeten worden aan de groep gepensioneerden. Dit specifieke deel van het eigen vrije vermogen zou dan expliciet dienen als bron om toeslagen aan gepensioneerden te financieren. De technische commissie heeft op verzoek van het bestuur feitenonderzoek gedaan rond dit vraagstuk en heeft haar bevindingen in 2016 met het bestuur besproken. Het bestuur is tot de conclusie gekomen dat zij het gerechtvaardigd vindt om € 1.126.850 te markeren als financieringsbron voor het verlenen van toeslag aan de gepensioneerden van ring Grond van voor 2006.

Het bestuur zal nu onderzoeken op welke wijze en onder welke condities toeslagverlening aan deze groep plaats kan vinden.

Communicatie

In samenwerking met SPTV is in 2016 verder gewerkt aan het verbeteren van de communicatie. Zowel op het gebied van inhoud als vorm is veel voortgang geboekt. Met de lancering van de nieuwe website in november 2016 werd dit voor alle belanghebbenden zichtbaar.

Het bestuur toetst frequent of haar communicatie voldoet aan de volgende criteria

- pensioenbewustwording;
- pensioeninzicht;
- tijdige informatie;
- begrijpelijke en duidelijke informatie;
- juiste informatie.

Het bestuur heeft de nieuwe website bij deelnemers en gepensioneerden middels een persoonlijke ansichtkaart actie onder de aandacht gebracht.

Haalbaarheidstoets

De Pensioenwet legt de pensioenfondsen de verplichting op een jaarlijkse haalbaarheidstoets uit te voeren. De haalbaarheidstoets geeft een inschatting van het verwachte pensioenresultaat en voor de risico's daaromheen. Fondsen moeten zelf binnen de door de wet toegestane grenzen een bandbreedte vaststellen voor de toegestane afwijking van het verwachte pensioenresultaat bij een slecht weer scenario. Deze bandbreedte moet passen bij de risicohouding van de deelnemers in het fonds. Jaarlijks wordt gekeken of het verwachte pensioenresultaat nog aansluit bij de gewekte verwachtingen. Voor de toets wordt een uniforme aanpak voorgeschreven.

Bij de haalbaarheidstoets voor herverzekerde fondsen zal rekening moeten worden gehouden met de specifieke kenmerken van de contracten bij Aegon en NN. Bovendien zullen aannames gemaakt moeten worden hoe de contractvoorwaarden van de herverzekeraar gedurende de prognoseperiode zullen wijzigen.

Voor een herverzekerd fonds geldt dat zolang er sprake is van vrij vermogen de dekkingsgraad in de evenwichtssituatie lager is dan de feitelijke dekkingsgraad. Daar is in de vaststelling van de ondergrenzen rekening mee gehouden. Deze zijn door het bestuur in het vorige verslagjaar vastgesteld en in dit jaar zijn de resultaten van de vervolghaalbaarheidstoets gecommuniceerd met de sociale partners:

Vastgestelde ondergrenzen en maximale afwijking in slechtweerscenario:

- Vanuit de feitelijke financiële positie, ondergrens op fondsniveau 55% voor de ring Grond en 50% voor de ring Cabine.
- Eveneens vanuit de feitelijke financiële positie is de beoogde maximale afwijking in een slechtweerscenario 25% voor de ring Grond en 30% voor de ring Cabine.

De uitkomsten van de in het verslagjaar gehouden haalbaarheidstoets

- Vanuit de feitelijke financiële positie, verwacht pensioenresultaat 70,7% voor de ring Grond en 59,1% voor de ring Cabine.
- Eveneens vanuit de feitelijke financiële positie, afwijking van pensioenresultaat in een slechtweerscenario 16,9% voor de ring Grond en 19,2% voor de ring Cabine.

De uitkomsten zijn in lijn met de beleidsuitgangspunten van (zo veel mogelijk) volledige pensioenopbouw en vrijwel geen indexatietoekenning.

De uitkomst bevestigt dat het perspectief op een goed pensioenresultaat in deze uitvoeringsvorm als mager te bestempelen valt.

Samenwerking

In het kader van het streven naar meer efficiency, effectiviteit en kwaliteit heeft het bestuur net als in voorgaande jaren waar nodig en mogelijk samengewerkt met SPTV, het andere Transavia pensioenfonds. In 2016 is dit onder meer tot uitdrukking gekomen bij het communicatietraject, de samenstelling van de visitatiecommissie en een gezamenlijke opleidingsdag.

Herverzekering Aegon en Nationale Nederlanden

Het fonds en Aegon hebben in het voorjaar van 2016 een hernieuwde poging ondernomen om het in 2015 ontstane verschil van inzicht met Aegon over de vaststelling van de zogenaamde marktrente correctiefactor (RSC-factor) in goed overleg op te lossen. Na enkele overlegondes is eind 2016 overeenstemming bereikt over de oplossing van het verschil van inzicht. De concrete uitwerking vindt plaats in 2017.

Aegon doet een concessie in de vorm van een eenmalige betaling van € 900.000 aan het fonds. Het bestuur heeft in april 2017 besloten dat € 606.000 hiervan ten goede komt aan ring Grond en € 294.000 aan ring Cabine. Deze verdeling is gemaakt op grond van de verhouding tussen de feitelijke premie in 2015 tussen ring Grond en Cabine.

Het bestuur heeft in het kader van de oplossing van het premietekort van 2015 besloten, dat een eventuele tegemoetkoming van de kant van Aegon in principe aangewend zou worden om het opbouwpercentage in gunstige zin bij te stellen.

Ten aanzien van de opgebouwde aanspraken bij NN is in het verslagjaar niets gewijzigd.

Goed pensioenfondsbestuur

Goed pensioenfondsbestuur

Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Normen voor goed pensioenfondsbestuur zijn opgenomen in de Code Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid. Doel van deze Code, die gebaseerd is op het 'pas toe of leg uit'-beginsel, is onder meer dat pensioenfondsen hun functioneren verder verbeteren en inzichtelijker maken. De belanghebbenden – deelnemers, gepensioneerden, slapers maar ook de werkgevers – moeten er immers vertrouwen in hebben dat het toevertrouwde geld goed beheerd wordt en dat belangen van ieder evenwichtig worden afgewogen.

Het Fonds voldoet grotendeels aan deze Code. Alleen bij de samenstelling van de organen is het vanwege de specifieke 'achterban' erg moeilijk gebleken te voldoen aan de diversiteitseis van code 56 en 65. Het bestuur heeft in 2015 een beheerst beloningsbeleid vastgesteld.

Gedragscodes

De jaarlijkse ondertekening van de gedragscode door het bestuur is geschied.

Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar heeft het bestuur geregeld met het verantwoordingsorgaan overleg gevoerd over de algemene situatie van het fonds en de werkwijze van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft waardering voor de wijze waarop het verantwoordingsorgaan met het bestuur in gesprek gaat over de afwegingen van het bestuur en de keuzes die het bestuur in verschillende kwesties heeft gemaakt.

Risicobeheersing

Sinds de in september 2013 definitief geworden Code Pensioenfondsen heeft het Fonds expliciet integraal risicomanagement op de agenda staan. Behalve de hierboven benoemde risico's waar (gedeeltelijk) sprake is van afdekking heeft het bestuur ook andere risico's benoemd, onder meer de risico's die herverzekering met zich meebrengt, welke continue geëvalueerd worden.

Het fonds hanteert daartoe een risk sheet waarin de voor komende risico's beschreven staan met de gekozen beheersmaatregelen. De risk sheet wordt periodiek besproken en aangepast indien noodzakelijk. De risk sheet zal in 2017 verder uitgebreid worden met bruto- en netto risico's zoals gewenst door de DNB.

In het najaar van 2016 is uitvoerig stilgestaan bij de risksheet. Hierbij kwam (niet voor het eerst) de vraag aan de orde welke risico's specifiek aan een herverzekerd fonds zijn toe te schrijven en hoe het bestuur deze moet classificeren en beheersen. Het (voorlopige) antwoord op die vraag luidt dat het bestuur haar invloed op gebeurtenissen niet mag onderschatten. Het bestuur is zich terdege bewust van het feit dat de toename van het eigen vrije vermogen dient te leiden tot een actiever riskmanagement op het vlak van beleggingen.

Van Aegon als herverzekeraar en van Aegon AM als belegger worden ISAE 3402 rapportages ontvangen. De rapportage is voor het bestuur onderwerp van gesprek bij het beoordelen van de bedrijfsprocessen bij Aegon. Deze rapporten worden door het bestuur als bewijs gezien dat de procesuitvoering bij zowel Aegon als Aegon AM volgens de regels verloopt. De interne beheersing van de herverzekeraar wordt middels de zogenaamde ISAE 3402 Type II rapporten verwoord. Beide ISAE 3402 Type II rapporten van Aegon over de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016 worden door PWC gecontroleerd en er zijn geen significante tekortkomingen gemeld.

Deskundigheidsbevordering

Het bestuur heeft, tezamen met het VO, in 2016 een door AON/Hewitt georganiseerde cursus gevolgd. Hierin is aandacht besteed aan verschillende uitvoeringsvormen en uitbesteding. Het VO heeft verder een

aparte sessie gehouden waarin de taken en bevoegdheden van het VO centraal stonden. Bij een deel van deze sessie waren enkele bestuursleden aanwezig.

Zelfevaluatie

Vanwege de aangekondigde wisselingen in de bestuurssamenstelling heeft het bestuur in 2016 geen reflectiesessie gehouden. Medio 2017 zal het bestuur in nieuwe samenstelling een eerste reflectie- en visiesessie houden.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur heeft gehandeld binnen de bestaande wet- en regelgeving.

Toeziethouder

Op grond van artikel 96 van de Pensioenwet dient er in het jaarverslag melding te worden gemaakt over het functioneren van het pensioenfonds. Hierbij dienen in ieder geval de volgende punten te worden opgenomen, waarbij de voor het Fonds vigerende situatie is beschreven:

- Het Fonds heeft in 2016 geen dwangsom of boetes opgelegd gekregen van een van de toezichthouders (DNB of AFM);
- Het Fonds heeft in 2016 geen aanwijzing ontvangen;
- Er is in 2016 geen bewindvoerder aangesteld;
- Er is geen langetermijnherstelplan van toepassing zoals omschreven in artikel 138 van de Pensioenwet;
- Er is geen kortetermijnherstelplan van toepassing zoals omschreven in artikel 140 van de Pensioenwet;

Uitbesteding

De pensioenadministratie van SPTGC is uitbesteed aan NN en Aegon. Het bestuur laat AON Hewitt gerichte controles uitvoeren op de kwaliteit van de administratie. Aegon heeft een ISAE 3402 verklaring afgegeven. NN heeft over 2016 geen nieuwe ISAE 3402 afgegeven. AON/Hewitt voert steekproefsgewijze controles uit op de administraties van Aegon en NN. Het bestuur heeft AON/Hewitt gevraagd om een uitgebreidere controle uit te voeren op de administratie van NN. Het rapport van deze controle laat zien dat de administratie voldoet aan het vereiste kwaliteitsniveau.

Het bestuur heeft in het verslagjaar zowel op directie- als operationeel niveau overleg gevoerd met Aegon en NN ter handhaving en verdere bevordering van de kwaliteit van de dienstverlening.

De financiële administratie wordt door medewerkers van de vennootschap uitgevoerd. Beide administraties worden onderworpen aan controle door de externe accountant en certificerend actuaaris.

Belangrijke gebeurtenissen na 31 december 2016

- In mei 2017 heeft de visitatiecommissie haar rapport van de visitatie over de periode januari 2016 tot januari 2017 opgeleverd en met het bestuur besproken;
- Het bestuur heeft een besluit genomen over de verdeling, aanwending en administratieve verwerking van de tegemoetkoming van Aegon;
- Het fonds laat de pensioenkapitalen van ex-deelnemers uit de spaarfondsregeling die gold tot 1 april 2000, omzetten in een verzekerde pensioenpolis van Aegon. Alle betrokken ex- deelnemers worden hierover geïnformeerd;
- De heer Rotteveel, werkzaam als Business Controller bij Transavia, is aangesteld als Compliance Officer;
- Het beleggingsplan is geëvalueerd en aangepast;
- Mevrouw Bruns en de heer Bosma zijn per 1 januari 2017 toegetreden tot het bestuur als vervanger van mevrouw Donker en de heer Marée;
- In het VO is de heer Mesman vervangen door de heer Marée;

- De vennootschap heeft het fonds een opgave verstrekt van de gevolgen van het programma overhead & management voor het personeelsbestand binnen de grond organisatie. In de bestuursvergadering van 20 juni 2017 heeft het bestuur haar standpunt bepaald ten aanzien van de waardeoverdrachten die voortvloeien uit de reorganisatie van (een deel van) de grondorganisatie van Transavia (het programma Overhead & management). Het bestuur heeft besloten om geen medewerking te verlenen aan verzoeken tot waarde overdrachten die voortvloeien uit het programma Overhead en Management;
- Het bestuur is door sociale partners Grond geïnformeerd over hun besluit om de pensioenopbouw vanaf 1 januari 2018 voort te zetten bij een APF;
- Sociale partners hebben laten weten dat zij meer tijd nodig hebben om een besluit te nemen over de uitvoeringsvorm vanaf 1 januari 2018. Zij hebben het fonds verzocht de opzegtermijn van de uitvoeringsovereenkomst met een maand te verkorten. Het bestuur heeft dit verzoek gehonoreerd;
- De heer Nijman (bestuurslid van werknemerszijde) heeft zijn dienstverband bij Transavia per 18 mei 2017 beëindigd, maar zet zijn bestuursfunctie voort;
- De pensioenregeling voor Cabine kent een partnerpensioen op risicobasis welke wordt uitgekeerd tot het eind van de maand waarin de partner van de overleden deelnemer komt te overlijden, doch uiterlijk de 67-jarige leeftijd van de partner. Sociale partners hebben verzocht dit partnerpensioen op risicobasis om te zetten naar uitkering tot het eind van de maand waarin de partner van de overleden deelnemer komt te overlijden. Het pensioenfonds heeft Aegon verzocht dit zo snel mogelijk in de verzekering op te nemen.

Pensioenparagraaf Ring Grond

Karakter pensioenregelingen

Per 1 januari 2006 zijn alle pensioenregelingen voor het fonds een Collectief Beschikbare Premiereregeling (CDC) en geldt dat de actuariële- en beleggingsrisico's voor rekening voor alle deelnemers gezamenlijk zijn. De vennootschap is op geen enkele wijze aansprakelijk voor vermogenstekorten van het pensioenfonds. Aan de andere kant kan de vennootschap op geen enkele wijze aanspraak maken op eventuele vermogensoverschotten van het pensioenfonds. De vennootschap en het pensioenfonds zijn dit uitdrukkelijk in de uitvoeringsovereenkomst overeengekomen.

Het risico van lagere pensioenuitkeringen dan beschreven in het pensioenreglement komt op collectief niveau voor rekening van de (gewezen) deelnemers aan deze pensioenregeling en voor rekening van de individuele pensioengerechtigden door verlaging van de aanspraken, indien het collectieve niveau het risico niet op kan vangen.

Per 1 januari 2006 voert het fonds twee pensioenregelingen uit:

1. Pensioenregeling met final pay karakter, voor medewerkers per 1 januari 2006 in actieve dienst en geboren vóór 1 januari 1950. In deze regeling zitten geen actieve deelnemers meer.
2. Pensioenregeling, gebaseerd op middelloon, voor overige medewerkers van 18 tot 65 jaar.

Ad 1 De pensioenregeling met final pay karakter

Deze pensioenregeling heeft geen actieve deelnemers meer. De regeling was van toepassing op deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 en in actieve dienst per 1 januari 2006. De pensioenregeling was een regeling met een final pay karakter (eindloon) en wordt gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet.

Ad 2 De pensioenregeling gebaseerd op middelloon

De pensioenregeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling en wordt gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet.

De pensioenregeling kent de volgende pensioenvormen: ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. De pensioenleeftijd als bedoeld in het pensioenreglement is per 1 januari 2014 verhoogd van 65 jaar naar 67 jaar.

Binnen de pensioenregeling gebaseerd op middelloon worden twee groepen onderscheiden:

Groep 1:

Werknemers van de vennootschap, behorende tot het grondpersoneel die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en die op 31 december 2005 en op 1 januari 2006 bij de vennootschap als grondpersoneel in dienst werknemer waren, en bovendien op 1 januari 2006 de leeftijd van 25 jaar al hebben bereikt. Deze groep deelnemers wordt in het vervolg aangeduid met groep 1.

Groep 2:

- Werknemers van de vennootschap, behorende tot het grondpersoneel, die op of na 1 januari 2006 bij de vennootschap in dienst zijn getreden en de 18-jarige leeftijd hebben bereikt en daarnaast
- Werknemers van de vennootschap, niet zijnde vakantiekrachten, behorende tot het grondpersoneel, die op 31 december 2005 en op 1 januari 2006 bij de vennootschap als grondpersoneel in dienst werknemer waren, en op 1 januari 2006 de 18-jarige leeftijd al hebben bereikt maar nog niet de 25-jarige leeftijd.

Voor beide groepen geldt dat de pensioenaanspraken in beginsel worden berekend op basis van middelloon, hetgeen wil zeggen dat pensioen wordt opgebouwd over het gemiddeld verdiende salaris gedurende de dienstdtijd. Hierbij dient wel in acht te worden genomen dat conform het Collectieve Beschikbare Premieprincipe' de mogelijkheid bestaat van het toepassen van reductiebepalingen en, indien nodig, verlaging van de pensioenaanspraken voor het individu in overeenstemming met het pensioenreglement.

Binnen het pensioenreglement gebaseerd op middelloon bestaan er enkele verschillen tussen beide groepen. Groep 1 kent bijvoorbeeld een iets lagere franchise dan groep 2 en een partnerpensioen dat verzekerd is op spaarbasis. Voor groep 2 is het partnerpensioen verzekerd op risicobasis. Hier tegenover staat dat groep 2 een hoger jaarlijks opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen heeft: 1,54% (tot en met 2015: 2,0%) tegenover 1,34% (tot en met 2015: 1,75%) voor groep 1. Verder is de deelnemersbijdrage aan de pensioenregeling voor groep 1 iets lager dan groep 2 (8,0% tegenover 8,2% van de pensioengrondslag).

Toepassing toeslagenbeleid

Er is geen beleid voor toeslagverlening. Er is geen recht op toeslagen en er wordt ook geen premie voor betaald of specifieke reserve voor aangehouden. Indien de financiële positie van het pensioenfonds naar het oordeel van het bestuur, gehoord de actuaris, toereikend is, heeft het bestuur binnen het kader van de Pensioenwet de mogelijkheid om toeslagen (gedeeltelijk) te verlenen.

Mutatieoverzicht deelnemers Ring Grond

Overzicht verloop actieve deelnemers (inclusief arbeidsongeschiktheid):

		2016	2015
(in aantallen)			
Stand per 1 januari (excl. volledige arbeidsongeschiktheid)		580	569
Bij:	Nieuwe toetredingen	23	38
		603	607
Af:	Overlijden	-	-
	Pensioen	2	2
	Uit dienst	40	25
		42	27
Actieve deelnemers (excl. volledige arbeidsongeschikten)		561	580
Volledig arbeidsongeschikt		10	15
Stand per 31 december (incl. volledige arbeidsongeschiktheid)		571	595

Pensioenparagraaf Ring Cabine

Inleiding

Per 1 januari 2006 is voor de actieve deelnemers, die per 31 december 2005 jonger waren dan 60 jaar, door sociale partners een nieuwe pensioenregeling afgesproken, gebaseerd op middelloon en voorwaardelijke indexatie. De oude pensioenregeling (individuele beschikbare premie) is per 1 januari 2006 beëindigd, maar blijft naast de nieuwe pensioenregeling bestaan voor de medewerkers die per 31 december 2005 (ex)deelnemer zijn.

Per 1 januari 2006 voert het fonds twee pensioenregelingen uit, alsmede het deposito spaarfonds:

1. Pensioenregeling gebaseerd op middelloon per 1 januari 2006.
2. Pensioenregeling gebaseerd op individueel beschikbare premie tot 1 januari 2006.
3. Kapitalen uit hoofde van spaarfondspremies tot 1 april 2000 en een aantal afgekochte kleine pensioenen uit de pensioenregeling, genoemd onder 1.

Karakter pensioenregelingen

Ad 1. De pensioenregeling per 1 januari 2006

De pensioenregeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling en wordt gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet.

De pensioenregeling kent de volgende pensioenvormen: ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen. Daarnaast is de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid verzekerd. De pensioenleeftijd als bedoeld in het pensioenreglement is 67 jaar. Alle medewerkers, die vallen onder de CAO Cabine, die op of na 1 januari 2007 21 jaar of ouder zijn, zijn vanaf 1 januari 2007 deelnemer. In de periode van 1 januari 2006 tot 1 januari 2007 zijn alleen Purses vanaf 25 jaar deelnemer.

De pensioenaanspraken worden berekend op basis van middelloon, hetgeen wil zeggen dat pensioen wordt opgebouwd over het gemiddeld verdiende salaris gedurende de diensttijd. Hierbij dient wel in acht te worden genomen dat conform het 'collectieve beschikbare premieprincipe' de mogelijkheid bestaat van het toepassen van reductiebepalingen in overeenstemming met het pensioenreglement. Het jaarlijks opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is per 1 januari 2014 aangepast van 2,5% naar 2,0%, in 2015 naar 1,64% en in 2016 naar 1,55%. Het nabestaandenpensioen is verzekerd op risicobasis tot het 67ste levensjaar van de partner.

De werkgeversbijdrage aan de pensioenregeling bedraagt vanaf 2006 9,25% van de pensioengrondslag en de deelnemersbijdrage 6%. Totaal ontvangt het fonds een premie van 15,25% van de pensioengrondslag. Vanaf juli 2011 stijgt de pensioenpremie jaarlijks per 1 juli tot 17,25% per juli 2014. Vanaf die datum bedraagt de werkgeversbijdrage 9,75% van de pensioengrondslag en de deelnemersbijdrage 7,5%.

NB Sociale partners hebben een akkoord gesloten voor financiering van de meerkosten van uitvoering in het 'overbruggingsjaar' 2013. Daarbij is afgesproken dat op basis van de kostendeekkende premie de werkgeversbijdrage in het overbruggingsjaar 2013 11,18% van de pensioengrondslag bedraagt.

Per 1 januari 2016 is de werkgeversbijdrage verhoogd van 9,75% naar 10,25%.

Voorwaardelijk toeslagenbeleid vanaf 1 januari 2014.

Per 1 januari 2014 is er geen doelgericht toeslagbeleid. Feitelijk betekent dat er geen enkele ambitie is om toeslagen te verlenen. Indien de financiële positie van het pensioenfonds naar het oordeel van het bestuur, gehoord de actuaris, toereikend is, heeft het bestuur, binnen de kaders van de Pensioenwet, de mogelijkheid om toeslagen (gedeeltelijk) te verlenen.

Ad 2. De pensioenregeling van 1 april 2000 tot 1 januari 2006

Deze pensioenregeling, op basis van individueel beschikbare premie, is van toepassing op deelnemers en gewezen deelnemers die per 31 december 2005 een spaarkapitaal met pensioendoel hebben (pensioenkapitaal). Deze regeling is per 1 januari 2006 beëindigd.

Per ultimo 2016 maken 12 (gewezen) deelnemers nog gebruik van deze regeling (4 actieve deelnemers, 5 arbeidsongeschikten en 3 "slapers"). Deze beschikbare premiereregeling is ondergebracht bij Nationale Nederlanden.

Ad. 3. Tegoeden spaarfonds.

Ten behoeve van de ex-deelnemers uit de spaarfondsregeling die gold tot 1 april 2000, die destijds geen waardeoverdracht hebben gepleegd, houdt het fonds de bedragen in eigen beheer aan en geeft daarover een rentevergoeding.

Deze ex-deelnemers werden in 2006 voor de tweede keer schriftelijk benaderd. Daarbij zijn zij gewezen op de opgebouwde pensioengelden, de rendementen die hierop worden toegekend en de kosten die het fonds in rekening brengt. Tevens is de mogelijkheid van waardeoverdracht onder de aandacht gebracht. Dit heeft sindsdien geleid tot een aantal waardeoverdrachten. Per ultimo 2016 hebben 32 ex-deelnemers een spaarfondssaldo.

Inmiddels is deze regeling ondergebracht bij Aegon.

Mutatieoverzicht deelnemers Ring Cabine

Overzicht verloop actieve deelnemers (exclusief arbeidsongeschiktheid)

		2016	2015
(in aantallen)			
Stand per 1 januari	644	624	
Bij: Nieuwe toetredingen	<u>395</u>	<u>362</u>	986
		1.039	
Af: Overlijden	2	1	
Pensioen	-	-	
Uit dienst	<u>249**</u>	<u>341**</u>	342
		251	
Stand per 31 december	<u>788</u>	<u>644</u>	

**Inclusief 235 deelnemers die per 31 december 2016 niet meer actief zijn maar mogelijk in 2017 weer in dienst komen.

Financiële paragraaf Ring Grond

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

De financiële positie van Ring Grond is in 2016 verbeterd met € 2,2 mln. vanwege het premieoverschot en positief resultaat op de beleggingen voor risico fonds.

De premiebijdragen in 2016 ad € 4,4 mln. dekken de kosten voor de reguliere opbouw van de pensioenaanspraken ad € 3,7 mln. Er is in 2016 geen indexatie toegekend.

De actuariële benodigde voorziening (volgens FTK rente termijn structuur berekeningsregels) voor pensioenverplichtingen gebaseerd op de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde prognosetafels Gehele Bevolking Mannen (GBM) en Vrouwen (GBV) over 2016 bedraagt per 31 december 2015 € 135,1 mln. (2015: € 122,9 mln.). Conform de door FTK voorgeschreven systematiek is deze post ook als vordering op de balans opgevoerd onder de noemer "Herverzekeringsdeel technische voorzieningen".

Financiële paragraaf Ring Cabine

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

De financiële positie van Ring Cabine is in 2016 licht verbeterd t.o.v. 2015 aangezien de ontvangen premies toereikend zijn om de kosten voor de in rekening gebrachte herverzekering en de kosten voor uitvoering te dekken.

De premiebijdragen in 2016 ad € 2,3 mln. dekt de kosten voor de reguliere opbouw van de pensioenaanspraken ad € 2,3 mln., er is in 2016 geen indexatie toegekend.

De actuariële benodigde voorziening (volgens FTK rente termijn structuur berekeningsregels) voor pensioenverplichtingen per 31 december 2016 is gestegen tot een bedrag ad € 51,4 mln. (2015: € 42,9 mln.). De hiermee samenhangende dotatie is ten laste van het resultaat over 2016 gebracht. Conform de door FTK voorgeschreven systematiek is deze post ook als vordering op de balans opgevoerd onder de noemer "Herverzekeringsdeel technische voorzieningen".

Actuariële paragraaf Ring Grond

Analyse van het resultaat

(in € 1.000)	2016	2015
Beleggingsresultaten	1.014	-/-746
Premiebijdragen	4.360	4.393
Af: premie herverzekering	-/-3.676	-/-5.072
Af: dekking voor kosten	-/-221	-/-137
Resultaat op premies	463	-/-816
Dekking voor kosten	221	137
Af: pensioenuitvoeringskosten	-/-152	-/-65
	69	72
Overige resultaten	635	-/-4
Resultaat boekjaar	2.181	-/-1.494

Solvabiliteitstoets

De solvabiliteitstoets is voor het jaar 2016 door AON Actuarissen uitgevoerd volgens de volgende berekening:

(in € 1.000)	
Vordering op herverzekeraar	135.149
Overige activa minus overige passiva	14.857
Beschikbaar vermogen	150.006
Af: Technische voorzieningen	-/-135.149
Eigen Vermogen	14.857
Af: Premie egalisatie reserve	-/-194
Af: Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)	-/-348
Reservepositie	14.315

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld.

- Marktrente: Rente Termijn Structuur DNB 31-12-2016 inclusief UFR;
- Overlevingstafels: AG-prognosetafels 2016 met toepassing van correctiefactor Es-P2A, zonder leeftijdsaanpassing;
- Gehuwdheid: Onbepaalde man/vrouw;
- Partnerpensioen: Aanneمة dat de man 3 jaar ouder is dan de vrouw;
- Partnerpensioen: Groep 1: op opbouw basis;
- Kostenopslag: Groep 2: op risicobasis. Er vindt geen opbouw plaats;
- Kostenopslag: 2% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband toekomstige administratie- en excassokosten.

Actuariële paragraaf Ring Cabine

Analyse van het resultaat

(in € 1.000)	2016	2015
Beleggingsresultaten	196	-/-144
Premiebijdragen	2.308	2.126
Af: premie herverzekering	-/-2.268	-/-2.090
Af: dekking voor kosten	-/-146	-/-128
Resultaat op premies	-/-106	-/-92
Dekking voor kosten	146	128
Af: pensioenuitvoeringskosten	-/-146	-/-120
	-	8
Overige resultaten	287	-/-77
Resultaat boekjaar	377	-/-305

Solvabiliteitstoets

De solvabiliteitstoets is voor het jaar 2016 door AON Actuarissen uitgevoerd volgens de volgende berekening:

(in € 1.000)	
Vordering op herverzekeraar	51.429
Overige activa minus overige passiva	2.901
Beschikbaar vermogen	54.330
Af: Technische voorzieningen	-/-51.429
Eigen Vermogen	2.901
Af: Premie egalisatie reserve	-/-144
Af: Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)	-/-101
Reservepositie	2.656

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld.

- Marktrente: Rente Termijn Structuur DNB 31-12-2016 inclusief UFR;
- Overlevingstafels: AG-prognosetafels 2016 met toepassing van correctiefactor Es-P2A;
- Gehuwdheid: Onbepaalde man/vrouw;
- Partnerpensioen: Aannee dat de man 3 jaar ouder is dan de vrouw;
- Nabestaandenpensioen: Op risicobasis. Er vindt geen opbouw plaats;
- Kostenopslag: 2% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Risicoparagraaf

De belangrijkste risico's zijn:

Portefeuille risico

Net als in voorgaande jaren is de opbouw van pensioenaanspraken in 2016 ondergebracht in een nominaal herverzekeringscontract bij Aegon zonder gesepareerd beleggingsdepot.

Beleggingsrisico

Per 1 mei 2015 is het vrije vermogen geheel belegd via Aegon Asset Management. Vanuit de primaire doelstelling (middelen voor voorwaardelijk toeslagverlening creëren) is beleggingsrendement op termijn noodzakelijk. Het bestuur heeft de mogelijkheid om zelf het moment van toeslagverlening te bepalen.

Renterisico

Het renterisico is gezien vanuit de invloed die de rente heeft op de ontwikkeling/vaststelling van de rentecorrectiefactor. Voor een herverzekerd fonds geldt dat dit risico gedekt wordt door de herverzekeraars. Wel is wordt bij een aanhoudend lage rentestand geweld aan de (oorspronkelijke) pensioendoelstelling gedaan.

Actuariel risico

Het actuariële risico is grotendeels afgedekt door middel van de garantiecontracten die met NN (tot en met 31 december 2012) en Aegon overeengekomen zijn. Wel loopt het fonds een actuariel risico bij de afwikkeling van waardeoverdrachten.

De grondslagen worden nauwlettend gevolgd en indien daartoe aanleiding is, aangepast in overleg met de actuaris.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico (kredietrisico) is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop een fonds vorderingen heeft. De belangrijkste tegenpartijen van het fonds zijn NN voor achtergebleven aanspraken tot en met 31-12-2012 en Aegon met wie het fonds een overeenkomst tot nominale herverzekering van de pensioenverplichtingen, premievrijstellingrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico's heeft gesloten.

Communicatierisico

Vanwege het CDC-karakter van de pensioenregeling kan bij tekorten niet worden teruggevallen op de sponsor (werkgever), wat betekent dat tekorten moeten worden opgelost in de regeling zelf. Het pensioenreglement biedt hiervoor wel mogelijkheden, maar de impact van financierbaarheid, kosten van uitvoering en continuïteit op de pensioenen van (gewezen) deelnemers kan groot zijn. Van belang is om de kans op het ontstaan van deze situatie permanent onder de aandacht van (gewezen) deelnemers te houden.

Operationeel risico

Ten slotte loopt het fonds net als elke andere organisatie niet financiële risico's in de zin van operationele risico's. Onder operationeel risico wordt verstaan het risico vanwege de onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Het fonds beheerst deze risico's door het stellen van kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden als interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van geautomatiseerde systemen enzovoorts. Deze kwaliteitseisen zijn vastgelegd in de Service Level Agreement met de herverzekeraar en worden periodiek getoetst door het bestuur van het fonds.

Toekomstparagraaf

1. Het bestuur zal de ontwikkelingen met betrekking tot de toekomstige uitvoeringsvorm nauwlettend volgen waarbij zij zich bewust is van het feit dat besluitvorming bij sociale partners ligt.
2. Het bestuur stelt een actieplan om ervoor te zorgen dat zij adequaat kan reageren op de keuzes van sociale partners ten aanzien van de uitvoering van de pensioenregelingen vanaf 1 januari 2018.
3. De communicatie inspanningen zullen onverminderd nodig zijn om deelnemers en gepensioneerden van goede en tijdige informatie te voorzien.
4. Begin juni 2017 heeft het bestuur in de vernieuwde samenstelling teruggeblikt op haar functioneren in de eerste vijf maanden van dit jaar. Daarbij is van de gelegenheid gebruik gemaakt om ook aandacht te besteden aan het (her-) formuleren van de missie, visie en strategie. In januari 2018 staat een zelfevaluatie t op het programma.
4. De ABTN zal in 2017 worden aangepast aan de laatste ontwikkelingen en op consistentie met andere documenten worden getoetst.
5. Het herverzekeringscontract met Aegon loopt eind 2017 af en het bestuur zal zich voorbereiden op de zorg voor opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen indien de uitvoering van de toekomstige opbouw buiten het fonds plaats gaan vinden.
6. Het bestuur is voornemens om in de tweede helft van 2017 een besluit te nemen over de aanwending van de bestemmingsreserve in de vorm van toeslagverlening aan de groep 'gepensioneerden van voor 2006'.
7. Het bestuur zal met NN in overleg treden over voortzetting van de toeslagovereenkomst, die door NN per 31-12-2017 is opgezegd.

Schiphol, 30 juni 2017

Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel
Het Bestuur

Dhr. J.P.S.I. Nijman

Dhr. R.H.P. Bosma

Mevr. L.L. Bruns

Dhr. B.G. Parson

Dhr. A.W. Gerritsma

Jaarrekening

Stichting Pensioenfonds Transavia
Grond- en Cabinepersoneel

Balans per 31 december 2016

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(in € 1.000)

			2016	2015
Activa				
Beleggingen voor risico pensioenfonds				
Ring Grond	5	15.268	14.254	
Ring Cabine	26	<u>2.952</u>	<u>2.756</u>	
			18.220	17.010
Beleggingen voor risico deelnemers Ring Cabine				
	27		734	702
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen				
Ring Grond	6	135.149	122.884	
Ring Cabine	28	<u>51.429</u>	<u>42.895</u>	
			186.578	165.779
Vorderingen en overlopende activa				
Rekening-courant Transavia Airlines C.V. Ring Grond	7	37	-	
Rekening-courant Transavia Airlines C.V. Ring Cabine	29	64	-	
Rekening-courant Nationale Nederlanden Ring Grond	7	-	1	
Overige vorderingen en overlopende activa Ring Grond	7	7	7	
Overige vorderingen en overlopende activa Ring Cabine	29	<u>-</u>	<u>4</u>	
			108	12
Liquide middelen				
Ring Grond	8	1.311	1.001	
Ring Cabine	30	<u>1.225</u>	<u>398</u>	
			2.536	1.399
			<u>208.176</u>	<u>184.902</u>

(in € 1.000)

2016

2015

Passiva

Kapitaal en reserves

Bestemmingsreserve Ring Grond	9	1.127	-	
Premie egalisatie reserve Ring Grond	9	194	-	
Premie egalisatie reserve Ring Cabine	31	144	-	
Overige reserves Ring Grond	9	13.536	12.676	
Overige reserves Ring Cabine	31	<u>2.757</u>	<u>2.524</u>	
			17.758	15.200

Technische voorzieningen

Pensioenverplichtingen Ring Grond	10	135.149	122.884	
Pensioenverplichtingen Ring Cabine	32	51.429	42.895	
Toekomstige uitvoeringskosten Ring Grond	10	256	256	
Toekomstige uitvoeringskosten Ring Cabine	32	<u>216</u>	<u>216</u>	
			187.050	166.251

Voorziening voor risico deelnemers	33		734	702
---	----	--	-----	-----

Overige schulden en overlopende passiva

Rekening-courant Transavia Airlines C.V. Ring Grond	11	-	1	
Rekening-courant Nationale Nederlanden Ring Grond	11	6	-	
Rekening-courant Nationale Nederlanden Ring Cabine	34	3	1	
Rekening-courant Aegon Ring Grond	11	1.141	1.588	
Rekening-courant Aegon Ring Cabine	34	1.079	380	
Overige schulden en overlopende passiva Ring Grond	11	363	742	
Overige schulden en overlopende passiva Ring Cabine	34	<u>42</u>	<u>37</u>	
			2.634	2.749

208.176

184.902

Staat van baten en lasten over 2016

(in € 1.000)		2016	2015
<i>Premiebijdragen</i>			
Ring Grond	13	4.360	4.393
Ring Cabine	36	2.308	2.126
<i>Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen</i>			
Ring Grond	14	1.014	-/-746
Ring Cabine	37	196	-/-144
<i>Mutatie beleggingen voor risico deelnemers</i>			
		32	21
<i>Mutatie herverzekeringsdeel Technische voorziening</i>			
Ring Grond		12.265	10.404
Ring Cabine		8.534	6.697
<i>Baten uit herverzekering</i>			
Ring Grond	15	1.856	1.863
Ring Cabine	38	189	143
<i>Overige baten</i>			
Ring Grond	16	606	-
Ring Cabine	39	294	-/-63
Totaal Baten		31.654	24.694
<i>Mutatie Technische voorziening</i>			
Ring Grond		12.265	10.404
Ring Cabine		8.534	6.697
<i>Mutatie voorziening risico deelnemers</i>			
		32	21
<i>Pensioenuitkeringen</i>			
Ring Grond	17	1.856	1.777
Ring Cabine	40	189	143
<i>Mutatie voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten</i>			
Ring Grond	18	-	-
Ring Cabine	41	-	-
<i>Premie herverzekering</i>			
Ring Grond	19	3.676	5.072
Ring Cabine	42	2.268	2.090
<i>Saldo Waardeoverdrachten</i>			
Ring Grond	20	-/-29	4
Ring Cabine	43	7	-
<i>Pensioenuitvoeringskosten</i>			
Ring Grond	21	152	151
Ring Cabine	44	146	134
Totaal Lasten		29.096	26.493
Saldo rekening van baten en lasten		2.558	-/-1.799

Bestemming van het saldo van baten en lasten

(in € 1.000)	2016	2015
Mutatie premie egalisatie reserve Ring Grond	194	-
Mutatie premie egalisatie reserve Ring Cabine	144	-
Overige reserves Ring Grond	1.987	-/-1.494
Overige reserves Ring Cabine	233	-/-305
Saldo rekening van baten en lasten	2.558	-/-1.799

Kasstroomoverzicht over 2016

(in € 1.000)	2016	2015
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
<i>Ontvangen premiebijdragen</i>		
Ring Grond	4.322	4.394
Ring Cabine	2.250	2.126
<i>Betaalde premies herverzekering</i>		
Ring Grond	-/-3.511	-/-3.270
Ring Cabine	-/-1.278	-/-1.710
<i>Betaalde waardeoverdrachten</i>		
Ring Grond	-/-361	-/-136
Ring Cabine	-	-
<i>Betaalde pensioenuitvoeringskosten</i>		
Ring Grond	-/-140	-/-147
Ring Cabine	-/-145	-/-122
<i>Overige</i>		
Ring Grond	-	-/-30
Ring Cabine	-	189
	<u>1.137</u>	<u>1.294</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
<i>Aankoop beleggingen voor risico pensioenfonds</i>		
Ring Grond	-/-228	-/-15.048
Ring Cabine	-/-44	-/-2.909
<i>Verkoop beleggingen voor risico pensioenfonds</i>		
Ring Grond	228	48
Ring Cabine	44	9
	<u>-</u>	<u>-/-17.900</u>
Totale mutatie	<u>1.137</u>	<u>-/-16.606</u>
 Beginstand liquide middelen		
Ring Grond	1.001	15.190
Ring Cabine	398	2.815
Eindstand liquide middelen		
Ring Grond	1.311	1.001
Ring Cabine	1.225	398
Totale mutatie	<u>1.137</u>	<u>-/-16.606</u>

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2016

1. Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel, statutair gevestigd te Schiphol, gemeente Haarlemmermeer (hierna 'het fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers.

2. Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Het bestuur heeft op 30 juni 2017 de jaarrekening opgemaakt en vastgesteld.

3. Stelsel- en schattingswijzigingen

Er hebben zich geen stelselwijzigingen voor gedaan in 2016, wel zijn er schattingswijzigingen geweest in 2016. Aangezien de beide Ringen volledig zijn herverzekerd met een garantiecontract hebben de schattingswijzigingen geen impact op het vermogen en het resultaat van beide Ringen. Voor een nadere toelichting wordt verzen naar noot 10 en 32.

4. Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

(a) Algemeen

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

(b) Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

(c) Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "overlopende activa danwel overlopende passiva".

(d) Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

(e) Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

(f) Beleggingen

(f.1) Algemeen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Beleggingen voor risico pensioenfondsen en voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

(f.2) Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

(f.3) Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijd.

Indien geen betrouwbare schatting van de actuele waarde van de vastrentende waarden is te maken, worden vastrentende waarden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs.

(f.4) Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

(g) Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risicopolishouders zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden.

(h) Herverzekeringsdeel Technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als garantiecontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

(i) Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

(j) Technische voorzieningen

(j.1) Voorziening voor pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde).

De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente.

Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen ultimo 2016 voor Ring Grond zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Marktrente: Rente Termijn Structuur DNB 31-12-2016 inclusief UFR;
- Overlevingstafels: AG-prognosetafels 2016 met toepassing van correctiefactor Es-P2A zonder leeftijdsterugstelling;
- Gehuwdheid: Onbepaalde man/vrouw;
- Partnerpensioen: Aanneame dat de man 3 jaar ouder is dan de vrouw;
- Partnerpensioen: Groep 1: op opbouwbasis
- Kostenopslag: Groep 2: op risicobasis. Er vindt geen opbouw plaats;
- Kostenopslag: 2% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

De berekeningen ultimo 2016 voor Ring Cabine zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Marktrente: Rente Termijn Structuur DNB 31-12-2016 inclusief UFR;
- Overlevingstafels: AG-prognosetafels 2016 met toepassing van correctiefactor Es-P2A;
- Gehuwdheid: Onbepaalde man/vrouw;
- Partnerpensioen: Aanneame dat de man 3 jaar ouder is dan de vrouw;
- Nabestaandenpensioen: Op risicobasis. Er vindt geen opbouw plaats;

- Kostenopslag: 2% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

j.2) Voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten

De voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten wordt bepaald om mogelijke toekomstige (kasstromen die voortvloeien uit) kosten voor administratie, communicatie en het doen van uitkeringen, te kunnen voldoen in het geval bij discontinuïteit bij het pensioenfonds.

De toekomstige uitvoeringskosten wordt geschat, gebaseerd op de situatie waarbij bij beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst het contract met de herverzekeraar direct premievrij wordt gemaakt en waarbij het fonds na twee jaar liquideert.

(k) Voorzieningen voor risico van deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

(l) Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

(k) Dekkingsgraad

De aanwezige dekkingsgraad is uitgedrukt in een percentage van Eigen Vermogen (bestaande uit Overige reserves en Bestemmingsreserves) ten opzichte van de som van de technische voorziening en overige voorziening.

De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de 4 kwartalen voorafgaand aan het moment van vaststelling.

De reële dekkingsgraad is berekend overeenkomstig het hieromtrent bepaalde in artikel 133b van de Pensioenwet.

Toelichting Ring Grond

Balans per 31 december 2016 (Ring Grond)

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(in € 1.000)

		2016	2015
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	5	15.268	14.254
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	6	135.149	122.884
Vorderingen en overlopende activa	7		
Rekening-courant Transavia Airlines C.V.		37	-
Rekening-courant Nationale Nederlanden		-	1
Overige vorderingen en overlopende activa		<u>7</u>	<u>7</u>
		44	8
Liquide middelen	8	1.311	1.001
		<u>151.772</u>	<u>138.147</u>
Passiva			
Kapitaal en reserves	9		
Bestemmingsreserve		1.127	-
Premie egalisatie reserve		194	-
Overige reserves		<u>13.536</u>	<u>12.676</u>
		14.857	12.676
Technische voorzieningen	10		
Voorziening Pensioenverplichtingen		135.149	122.884
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten		<u>256</u>	<u>256</u>
		135.405	123.140
Overige schulden en overlopende passiva	11		
Rekening-courant Transavia Airlines C.V.		-	1
Rekening-courant Nationale Nederlanden		6	-
Rekening-courant Aegon		1.141	1.588
Overige schulden en overlopende passiva		<u>363</u>	<u>742</u>
		1.510	2.331
		<u>151.772</u>	<u>138.147</u>

Staat van baten en lasten over 2016 (Ring Grond)

(in € 1.000)		2016	2015
Premiebijdragen	13	4.360	4.393
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	14	1.014	-/-746
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening		12.265	10.404
Baten uit herverzekering	15	1.856	1.777
Overige baten	16	606	86
Totaal Baten		20.101	15.914
Mutatie Technische voorziening		12.265	10.404
Pensioenuitkeringen	17	1.856	1.777
Mutatie voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten	18	-	-
Premie herverzekering	19	3.676	5.072
Saldo waardeoverdrachten	20	-/-29	4
Pensioenuitvoeringskosten	21	152	151
Totaal Lasten		17.920	17.408
Saldo rekening van baten en lasten		2.181	-/-1.494

Bestemming van het saldo van baten en lasten (Ring Grond)

(in € 1.000)		2016	2015
Mutatie premie egalisatiereserve		194	-
Overige reserves		1.987	-/-1.494
Saldo rekening van baten en lasten		2.181	-/-1.494

Kasstroomoverzicht over 2016 (Ring Grond)

(in € 1.000)	2016	2015
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen	4.322	4.394
Betaalde premies herverzekering	-/-3.511	-/-3.270
Betaalde waardeoverdrachten	-/-361	-/-136
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-/-140	-/-147
Overige	-	-/-30
	<u>310</u>	<u>811</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Aankoop beleggingen voor risico pensioenfonds	-/-228	-/-15.048
Verkoop beleggingen voor risico pensioenfonds	228	48
	<u>-</u>	<u>-/-15.000</u>
Totale mutatie	<u>310</u>	<u>-/-14.189</u>
Beginstand liquide middelen	1.001	15.190
Eindstand liquide middelen	<u>1.311</u>	<u>1.001</u>
	<u>310</u>	<u>-/-14.189</u>

5. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Ring Grond en Ring Cabine beleggen samen in de beleggingspool. Er wordt belegd in zowel aandelen als in vastrentende waarden.

De belegging in aandelen omvat beleggingen in het fonds AeAM World Equity Fund (EUR) van Aegon. Dit fonds belegt, direct of indirect, in aandelen van beursgenoteerde ondernemingen over de hele wereld.

De belegging in vastrentende waarden omvat beleggingen in de fondsen AEAM European Credit Fund en AEAM Core Eurozone Gov Bond Fund, beide van Aegon. Het AEAM European Credit Fund belegt, direct of indirect, in vastrentende waarden in euro uitgeven door bedrijven en instellingen. AEAM Core Eurozone Gov Bond Fund belegt, direct of indirect, in staatspapier genoteerd in euro van landen uit de Core Eurozone benchmark.

De samenstelling van de vastrentende waarden is:

(in %)	2016	2015
Bedrijven en instellingen	53%	53%
Overheden	47%	47%
	100%	100%

Bij de start van de beleggingspool in 2015 is de inleg-ratio bepaald op 83,8% vs. 16,2%. In 2016 zijn er geen bijstortingen geweest.

De beleggingen worden als geheel belegd en gemonitord, zodoende worden de resultaten en het belegde vermogen op basis van de inleg-ratio meegenomen in de resultaten en balans van Ring Grond en Ring Cabine.

In de overzichten wordt de inleg-ratio toegepast voor het aandeel van Ring Grond, resp. Ring Cabine.

De mutaties over 2015 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	Stand per 1 jan. 2015	Aankopen	Verkopen/ aflossingen	Herwaardering	Stand per 31 dec. 2015
Aandelen	-	11.724	-/-2	-/-772	10.950
Vastrentende waarden	-	6.232	-/-57	-/-118	6.057
Overig	-	-	2	1	3
	-	17.957	-/-57	-/-889	17.010
Aandeel Ring Grond (83,8%)				-/-746	14.254
Aandeel Ring Cabine (16,2%)				-/-144	2.756

De mutaties over 2016 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	Stand per 1 jan. 2016	Aankopen	Verkopen/ aflossingen	Herwaardering	Stand per 31 dec. 2016
Aandelen	10.950	197	-/-73	959	12.033
Vastrentende waarden	6.057	75	-/-195	258	6.195
Overig	3	-	-/-4	-/-7	-/-8
	17.010	272	-/-272	1.210	18.220
Aandeel Ring Grond (83,8%):	14.254	228	-/-228	1.014	15.268
Aandeel Ring Cabine (16,2%)	2.756	44	-/-44	196	2.952

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op

basis van waarderings-modellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingsmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin niet gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille per 31 december 2015 als volgt worden samengevat:

(in € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Aandelen			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	10.950	-
Vastrentende waarden			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	6.057	-

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille per 31 december 2016 als volgt worden samengevat:

(in € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Aandelen			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	12.033	-
Vastrentende waarden			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	6.195	-

6. Herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen

Per 1 januari 2013 zijn de opgebouwde aanspraken premievrij achtergebleven bij Nationale Nederlanden op basis van een niet-winstdelend contract.

De aanspraken die per 1 januari 2013 zijn ondergebracht bij Aegon zijn op nominale basis, hetgeen wil zeggen dat het jaarlijkse opgebouwde pensioen wordt ingekocht zonder rekening te houden met beleggings- en technische resultaten. Er is geen winstdelingsregeling van toepassing.

Het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen gespecificeerd naar herverzekeraar is als volgt:

(in € 1.000)	2016	2015
Nationale Nederlanden	116.315	109.597
Aegon	18.834	13.287
	135.149	122.884

7. Vorderingen en overlopende activa

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

8. Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen de tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk opeisbaar zijn.

9. Kapitaal en reserves

(in € 1.000)	Bestemmings- reserve	Premie egaliserie- reserve	Overige reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2015	-	-	14.170	14.169
Bij: saldo van rekening van baten en lasten	-	-	-/-1.494	-/-1.494
Stand per 31 december 2015	-	-	12.676	12.676
Bij: saldo van rekening van baten en lasten	-	194	1.987	2.181
Overige mutaties	1.127	-	-/-1.127	-
Saldo per 31 december 2016	1.127	194	13.536	14.857

Voorstel tot bestemming van het saldo van Baten en Lasten

Het bestuur heeft voorgesteld om het saldo van baten en lasten toe te voegen aan de Overige Reserves. Dit voorstel is in bovenstaand overzicht verwerkt.

Bestemmingsreserve

De Bestemmingsreserve heeft betrekking op het besluit van het bestuur in 2016 om de gepensioneerden van vóór 2006 een toeslag te geven.

Premie egaliseriereserve

De Premie egaliseriereserve muteert met het verschil tussen de feitelijke premie en de kostendekkende premie.

Solvabiliteit

Het fonds heeft de voorziening voor pensioenverplichtingen middels een nominaal garantiecontract ondergebracht bij Aegon. Opgebouwde aanspraken tot en met 31 december 2012 zijn premievrij achtergelaten bij Nationale Nederlanden. Het aan te houden Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) bedraagt als volgt:

(in € 1.000)	2016	2015
Voorziening pensioenverplichtingen (VPV)	135.149	122.884
MVEV als % van VPV	0,26%	0,53%
MVEV als bedrag	348	651
Aanwezige dekkingsgraad	110,8%	110,3%
Reële dekkingsgraad	90,6%	89,8%
Beleidsdekkingsgraad	111,5%	111,7%

Het fonds houdt geen Vereist Eigen Vermogen (VEV). Vrijwel alle risico's die bij het bepalen van de omvang van het VEV op basis van het standaardmodel aan de orde zijn, zijn niet aan de orde bij

herverzekerde fondsen die risico's volledig hebben overgedragen aan een herverzekeraar door middel van een garantiecontract

10. Technische voorzieningen

Voorziening Pensioenverplichtingen

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

(in € 1.000)		2016	2015
Stand per 1 januari		122.884	112.481
Pensioenopbouw	A	3.434	4.385
Indexering en overige toeslagen	B	-	-
Rentetoevoeging	C	-/-75	194
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	D	-/-1.867	-/-1.779
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	E	-/-37	-/-36
Saldo waardeoverdrachten	F	-/-1.205	-
Aanpassing rente termijn structuur	G	13.400	8.776
Aanpassing actuariële grondslagen	H	440	-
Overige mutatie	I	-/-1.825	-/-1.137
Mutatie voorziening		12.265	10.403
Saldo per 31 december		135.149	122.884

A. Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

B. Indexering en overige toeslagen

Het fonds heeft geen ambitie ten aanzien van indexatie van de opgebouwde pensioenrechten.

C. Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -/-0,060% (2015: 0,159%).

D. Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Het fonds heeft de uitkeringen en administratieve afhandeling hiervan overgedragen aan de herverzekeraar.

E. Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

F. Saldo waardeoverdrachten

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever. Het betreft de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

G. Aanpassing rentetermijnstructuur

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

H. Aanpassing actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking dan voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien. Het fonds maakt gebruik van de overlevingstafel Collectief 2003 volgens afspraken met Nationale Nederlanden. Voor de berekening op basis van het FTK wordt gebruik gemaakt van de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde prognosetafels Gehele Bevolking Mannen (GBM) en Vrouwen (GBV) 2016, zonder leeftijdsterugstelling vanuit prudentie oogpunt.

I. Overige mutaties

Dit betreft het actuariële resultaat op de premies.

De voorziening pensioenverplichtingen kan als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	2016	2015
Actieve deelnemers (w.o. arbeidsongeschikten)	68.747	62.399
"Slapers"	33.501	29.672
Gepensioneerden	32.901	30.813
Saldo per 31 december	135.149	122.884

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft in de vergadering van 23 juni 2016 besloten om geen indexatie van de pensioenaanspraken toe te kennen per 1 juli 2016. Dit geldt zowel voor de actieven, als de inactieven en gepensioneerden in de regeling van na 2005 alsmede voor de inactieven en gepensioneerden in de regeling van vóór 2006.

<i>Voorziening toekomstige uitvoeringskosten</i>		
(in € 1.000)	2016	2015
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten	256	256
Saldo per 31 december	256	256

Volgens de Pensioenwet dient een pensioenfonds zijn pensioenverplichtingen op marktwaarde te waarderen. Het treffen van een voorziening voor toekomstige (kasstromen die voortvloeien uit) kosten voor administratie, communicatie en het doen van uitkeringen is daar onderdeel van. Achterliggende

gedachte hierbij is dat ook bij discontinuïteit het pensioenfonds de uitvoeringskosten dient te kunnen dragen. Na consultatie van de actuaris heeft het fonds besloten om een voorziening op te nemen voor toekomstige uitvoeringskosten gebaseerd op de situatie waarbij bij beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst het contract met de herverzekeraar direct premievrij wordt gemaakt en waarbij het fonds na twee jaar liquideert.

11. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva

(in € 1.000)	2016	2015
Nog te betalen kosten	35	29
Saldo nog te betalen waardeoverdrachten	328	713
Saldo per 31 december	363	742

Het saldo nog te betalen waardeoverdrachten betreft het effect van de wettelijke voorschriften met betrekking tot de berekening van waardeoverdracht, te weten het surplus ten opzichte van de conform rekenrente opgenomen voorziening.

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

12. Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen; tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

De in het boekjaar 2016 verstrekte bezoldiging aan bestuurders bedraagt € 11.000 voor Ring Grond en Cabine (2015: € 15.500) en is gelijkmatig verdeeld over beide Ringen. . Er zijn noch leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders die in dienst zijn van Transavia Airlines nemen deel aan de pensioenregeling tegen marktconforme grondslagen.

13. Premiebijdragen

(in euro's)	2016	2015
Werkgeversgedeelte	2.901	2.923
Werknemersgedeelte	1.459	1.470
	4.360	4.393

De kostendekkende premie en de feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

(in euro's)	2016	2015
Pensioenopbouw	3.689	5.165
Opslag MVEV	20	2
Uitvoeringskosten	152	137*
Actuariële kostendekkende premie	3.861	5.304
Feitelijke premie	4.360	4.393

*In noot 21 staat een bedrag van € 151.000. Het verschil betreft eenmalige kosten in verband met afwikkeling Technisch Resultaat in 2015.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De actuariële kostendekkende premie bestaat uit:

- de premie die actuarieel benodigd is in verband met de pensioenverplichtingen;
- de opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen als bedoeld in artikel 131 en 132 van de Pensioenwet. Het bestuur heeft besloten om vanaf boekjaar 2008 een opslag voor het MVEV toe te passen. Voor boekjaar 2016 is deze opslag 0,53% (2015: 0,04%).
- de opslag die nodig is voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds;

Voor de gedempte kostendekkende premie heeft het bestuur besloten om de premie zoals die met de verzekeraar is overeengekomen, te beschouwen als het onderdeel van de kostendekkende premie die actuarieel nodig is in verband met de aangroei van verplichtingen. Vanwege het garantiecontract heeft het fonds immers de verzekeringstechnische risico's aan de verzekeraar overgedragen. De totale kosten die daarvoor gemaakt worden bestaat uit de premie die aan de herverzekeraar moet worden afgedragen. Volgens artikel 128, eerste lid, onderdeel a Pensioenwet en Besluit FTK, artikel 4 eerste lid is het niet nodig dat in een dergelijk geval een kostendekkende premie gehanteerd wordt ten aanzien van de aangroei van de verplichtingen die boven of onder het niveau ligt van de premie die aan de verzekeraar wordt afgedragen. Wel wordt een opslag toegepast voor het in stand houden van het minimaal vereist eigen vermogen, en voor uitvoeringskosten.

14. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten kunnen als volgt worden verdeeld:

(in € 1.000)	2016	2015
Directe beleggingsopbrengsten	-	-
Indirecte beleggingsopbrengsten	1.014	-/-746
	1.014	-/-746

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden de resultaten uit beleggingen (zowel vastrentend als overige beleggingen) en uit verzekeringstechnische zaken, dit betreft de dividenden en interestbaten weergegeven.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten wordt verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten.

15. Baten uit herverzekering

(in € 1.000)	2016	2015
Pensioenuitkeringen uit hoofde van herverzekering	1.856	1.777
Saldo per 31 december	1.856	1.777

16. Overige baten

(in € 1.000)	2016	2015
Tegemoetkoming Aegon	606	-
Overige baten	-	86
Saldo per 31 december	606	86

17. Pensioenuitkeringen

(in euro's)	2016	2015
Ouderdomspensioen	1.575	1.495
Partnerpensioen	269	271
Wezenpensioen	12	11
Pensioenuitkeringen	1.856	1.777

18. Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten

(in € 1.000)	2016	2015
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten	-	-
	-	-

19. Premie herverzekering

(in € 1.000)	2016	2015
Nationale Nederlanden	15	-/-15
Aegon*	3.050	3.425
Correctie MRC factor 2015	-/-32	1.662
Correctie MRC factor 2016	643	-
	3.676	5.072

*is inclusief opslag voor administratie- en excassokosten

De premie herverzekering daalt hoofdzakelijk doordat de MRC factor is gedaald (2016: 46,92% en 2015: 56%), daarnaast is het opbouwpercentage omlaag gegaan.

20. Saldo waardeoverdrachten

(in € 1.000)	2016	2015
Inkomende waarde overdrachten	-/-4	-/-69
Koopsom inkomende waarde overdrachten	4	68
Uitgaande waarde overdrachten	1.622	499
Afkoop uitgaande waarde overdrachten	-/-1.265	-/-357
Mutatie saldo Nog te betalen waarde overdrachten	-/-385	-/-137
	-/-29	4

21. Pensioenuitvoeringskosten

(in € 1.000)	2016	2015
Accountantskosten	16	15
Kosten toezichthouders	6	5
Adviseurskosten Aon Hewitt Consulting	56	82
Overige adviseurskosten	37	21
Beloning bestuursleden	6	8
Overige kosten	31	20
	152	151

De kosten voor administratieve en secretariële ondersteuning zijn voor rekening van de werkgever conform de afspraak van de uitvoeringsovereenkomst. Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd. De accountantskosten hebben betrekking op de door KPMG Accountants N.V. uitgevoerde werkzaamheden ten behoeve van de controle op de jaarrekening en de DNB-staten. Er zijn geen andere werkzaamheden door KPMG Accountants N.V. verricht.

22. Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De kosten van de werkzaamheden welke worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever worden niet doorbelast aan het fonds.

23. Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

24. Gebeurtenissen na balansdatum

In juni 2017 heeft Transavia Airlines C.V. de uitvoeringsovereenkomst met Ring Grond opgezegd per 1 januari 2018.

Er hebben zich verder geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan waarvan de omvang van materiële invloed is op het vermogen per 31 december 2016 en het resultaat over het jaar 2016.

25. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Vanaf 1 januari 2013 zijn de pensioenaanspraken herverzekerd bij AEGON Levensverzekering N.V. (Aegon) voor een periode van vijf jaar. De overeenkomst eindigt op 31 december 2017.

Toelichting Ring Cabine

Balans per 31 december 2016 (Ring Cabine)

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(in € 1.000)		2016	2015
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	26	2.952	2.756
Beleggingen voor risico deelnemers	27	734	702
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	28	51.429	42.895
Vorderingen en overlopende activa	29		
Rekening-courant Transavia Airlines C.V.		64	-
Overige vorderingen en overlopende activa		-	4
		64	4
Liquide middelen	30	1.225	398
		56.404	46.755
Passiva			
Kapitaal en reserves	31		
Premie egalisatie reserve		144	-
Overige reserves		2.757	2.524
		2.901	2.524
Technische voorzieningen	32		
Voorziening Pensioenverplichtingen		51.429	42.895
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten		216	216
		51.645	43.111
Voorziening voor risico deelnemers	33	734	702
Overige schulden en overlopende passiva	34		
Rekening-courant Nationale Nederlanden		3	1
Rekening-courant Aegon		1.079	380
Overige vorderingen en overlopende activa		42	37
		1.124	418
		56.404	46.755

Staat van baten en lasten over 2016 (Ring Cabine)

(in € 1.000)		2016	2015
Premiebijdragen	36	2.308	2.126
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	37	196	-/-144
Mutatie beleggingen voor risico deelnemers		32	21
Mutatie herverzekeringsdeel Technische voorziening		8.534	6.697
Baten uit herverzekering	38	189	143
Overige baten	39	294	-/-63
Totaal Baten		11.553	8.780
Mutatie Technische voorziening		8.534	6.697
Mutatie voorziening risico deelnemers		32	21
Pensioenuitkeringen	40	189	143
Mutatie voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten	41	-	-
Premie herverzekering	42	2.268	2.090
Saldo waarde overdrachten	43	7	-
Pensioenuitvoeringskosten	44	146	134
Totaal Lasten		11.176	9.085
Saldo rekening van baten en lasten		377	-/-305

Bestemming van het saldo van baten en lasten (Ring Cabine)

(in € 1.000)		2016	2015
Mutatie premie egalisatiereserve		144	-
Overige reserves		233	-/-305
Saldo rekening van baten en lasten		377	-/-305

Kasstroomoverzicht over 2016 (Ring Cabine)

(in € 1.000)	2016	2015
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen	2.250	2.126
Betaalde premies herverzekering	-/-1.278	-/-1.710
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-/-145	-/-122
Overige	-	189
	828	483
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Aankoop beleggingen voor risico pensioenfonds	-/-44	-/-2.909
Verkoop beleggingen voor risico pensioenfonds	44	9
	-	-/-2.900
Totale mutatie	827	-/-2.417
Beginstand liquide middelen	398	2.815
Eindstand liquide middelen	1.225	398
	827	-/-2.417

26. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Ring Grond en Ring Cabine beleggen samen in de beleggingspool. Er wordt belegd in zowel aandelen als in vastrentende waarden.

De belegging in aandelen omvat beleggingen in het fonds AeAM World Equity Fund (EUR) van Aegon. Dit fonds belegt, direct of indirect, in aandelen van beursgenoteerde ondernemingen over de hele wereld.

De belegging in vastrentende waarden omvat beleggingen in de fondsen AEAM European Credit Fund en AEAM Core Eurozone Gov Bond Fund, beide van Aegon. Het AEAM European Credit Fund belegt, direct of indirect, in vastrentende waarden in euro uitgeven door bedrijven en instellingen. AEAM Core Eurozone Gov Bond Fund belegt, direct of indirect, in staatspapier genoteerd in euro van landen uit de Core Eurozone benchmark. De samenstelling van de vastrentende waarden is:

(in %)	2016	2015
Bedrijven en instellingen	53,0%	53,0%
Overheden	47,0%	47,0%
	100%	100%

Bij de start van de beleggingspool in 2015 heeft Ring Grond € 15.000.000 ingelegd en heeft Ring Cabine € 2.900.000 ingelegd, wat zorgt voor een verhouding van 83,8% vs. 16,2% (de inleg-ratio). In 2016 zijn er geen bijstortingen geweest.

De beleggingen worden als geheel belegd en gemonitord, zodoende worden de resultaten en het belegde vermogen op basis van de inleg-ratio meegenomen in de resultaten en balans van Ring Grond en Ring Cabine.

In de overzichten wordt de inleg-ratio toegepast voor het aandeel van Ring Grond, resp. Ring Cabine.

De mutaties over 2015 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	Stand per 1 jan. 2015	Aankopen	Verkopen/ aflossingen	Herwaardering	Stand per 31 dec. 2015
Aandelen Aegon	-	11.724	-/-2	-/-772	10.950
Vastrentende waarden Aegon	-	6.232	-/-57	-/-118	6.057
Overig	-	-	2	1	3
	-	17.957	-/-57	-/-889	17.010
Aandeel Ring Grond (83,8%)				-/-746	14.254
Aandeel Ring Cabine (16,2%)				-/-144	2.756

De mutaties over 2016 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	Stand per 1 jan. 2016	Aankopen	Verkopen/ aflossingen	Herwaardering	Stand per 31 dec. 2016
Aandelen Aegon	10.950	197	-/-73	959	12.033
Vastrentende waarden Aegon	6.057	75	-/-195	258	6.195
Overig	3	-	-/-4	-/-7	-/-8
	17.010	272	-/-272	1.210	18.220
Aandeel Ring Grond (83,8%):	14.254	228	-/-228	1.014	15.268
Aandeel Ring Cabine (16,2%)	2.756	44	-/-44	196	2.952

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingniveaus:

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin niet gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille per 31 december 2015 als volgt worden samengevat:

(in € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Aandelen			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	10.950	-
Vastrentende waarden			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	6.057	-

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille per 31 december 2016 als volgt worden samengevat:

(in € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Aandelen			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	12.033	-
Vastrentende waarden			
Indirecte beleggingen (via fondsen)	-	6.195	-

27. Beleggingen voor risico deelnemers

De mutaties kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	Stand per 1 jan. 2016	Aankopen	Verkopen	Verkoopres./ Herwaardering	Stand per 31 dec. 2016
Ind. participaties	561	6	-	26	593
Tegoeden spaarfonds	141	-	-	-	141
Totaal	702	6	-	26	734

De post Individuele participaties betreft 12 ex- deelnemers eind 2016. (2015: 12 ex-deelnemers).

Het saldo onder Tegoeden spaarfonds betreft onttrekkingen uit beleggingen uit hoofde van beëindiging van het deelnemerschap van vóór 1 april 2000. Daarnaast bevat deze post het afkopen van klein pensioenen van ex-deelnemers die ondanks inspanningen niet meer traceerbaar zijn. In 2017 worden deze tegoeden overgedragen aan Aegon, die hiervoor pensioenrechten inkoopt en de desbetreffende ex-deelnemers daarvan op de hoogte stelt.

De specificatie van de ex-deelnemers die vallen onder de spaarfondsdeposito's is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	Aantal ex-deelnemers 2016	Saldo per 31 dec. 2016	Aantal ex-deelnemers 2015	Saldo per 31 dec. 2015
Spaarfondsregeling tot april 2000	32	€ 133	32	€ 133
Afkoop kleine pensioenen 2009	11	€ 8	11	€ 8
Afkoop kleine pensioenen 2010	0	€ 0	0	€ 0
Afkoop kleine pensioenen 2011	0	€ 0	0	€ 0
Afkoop kleine pensioenen 2012	0	€ 0	0	€ 0
Afkoop kleine pensioenen 2013	0	€ 0	0	€ 0
Afkoop kleine pensioenen 2014	0	€ 0	0	€ 0
Afkoop kleine pensioenen 2015	0	€ 0	0	€ 0
Afkoop kleine pensioenen 2016	0	€ 0	0	€ 0
Totaal	43	€ 141	43	€ 141

Deze gelden, met interestvergoeding en inhouding van administratieve kosten, zullen na ontvangen opdracht van de betreffende ex-deelnemers worden aangewend voor de opbouw van een pensioenregeling elders.

28. Herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen

Per 1 januari 2013 zijn de opgebouwde aanspraken premievrij achtergebleven bij Nationale Nederlanden op basis van een niet-winstdelend contract.

De aanspraken die per 1 januari 2013 zijn ondergebracht bij Aegon zijn op nominale basis, hetgeen wil zeggen dat het jaarlijkse opgebouwde pensioen wordt ingekocht zonder rekening te houden met beleggings- en technische resultaten. Er is geen winstdelingsregeling van toepassing.

Het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen gespecificeerd naar herverzekerder is als volgt:

(in € 1.000)	2016	2015
Nationale Nederlanden	39.985	35.535
Aegon	11.444	7.360
	51.429	42.895

29. Vorderingen en overlopende activa

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

30. Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen de tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk opeisbaar zijn.

31. Kapitaal en reserves

(in € 1.000)	Premie egalisatie reserve	Overige reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2015	-	2.829	2.829
Bij: saldo van rekening van baten en lasten	-	-/-305	-/-305
Saldo per 31 december 2015	-	2.524	2.524
Bij: saldo van rekening van baten en lasten	144	233	377
Saldo per 31 december 2016	144	2.757	2.901

Voorstel tot bestemming van het saldo van Baten en Lasten

Het bestuur heeft voorgesteld om het saldo van baten en lasten toe te voegen aan de Overige Reserves. Dit voorstel is in bovenstaand overzicht verwerkt.

Bestemmingsreserve

De Bestemmingsreserve heeft betrekking op het besluit van het bestuur in 2016 om de gepensioneerden van vóór 2006 een toeslag te geven.

Premie egalisatiereserve

De Premie egalisatiereserve muteert met het verschil tussen de feitelijke premie en de kostendekkende premie.

Solvabiliteit

Het fonds heeft de voorziening voor pensioenverplichtingen middels een nominaal garantiecontract ondergebracht bij Aegon. Opgebouwde aanspraken tot en met 31 december 2012 zijn premievrij achtergelaten bij Nationale Nederlanden. Het aan te houden Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) bedraagt als volgt:

(in € 1.000)	2016	2015
Voorziening pensioenverplichtingen (VPV)	51.429	42.895
MVEV als % van VPV	0,20%	0,22%
MVEV als bedrag	101	94
Aanwezige dekkingsgraad	105,4%	105,9%
Reële dekkingsgraad	85,0%	84,4%
Beleidsdekkingsgraad	105,9%	106,7%

32. Technische voorzieningen

Voorziening Pensioenverplichtingen

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

(in € 1.000)		2016	2015
Stand per 1 januari		42.895	36.198
Pensioenopbouw	A	2.161	1.787
Indexering en overige toeslagen	B	-	-
Rentetoevoeging	C	-/-27	64
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	D	-/-160	-/-140
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	E	-/-3	-/-3
Saldo waardeoverdrachten	F	-/-26	-
Aanpassing rente termijn structuur	G	6.492	4.901
Aanpassing actuariële grondslagen	H	371	-
Overige mutaties	I	-/-274	88
Mutatie voorziening		8.534	6.697
Saldo per 31 december		51.429	42.895

A. Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

B. Indexering en overige toeslagen

Het fonds heeft geen ambitie ten aanzien van indexatie van de opgebouwde pensioenrechten.

C. Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -/-0,060% (2015: 0,159%).

D. Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Het fonds heeft de uitkeringen en administratieve afhandeling hiervan overgedragen aan de herverzekeraar.

E. Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

F. Saldo waardeoverdrachten

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

G. Aanpassing rentetermijnstructuur

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

H. Aanpassing actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking dan voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Het fonds maakt gebruik van de overlevingstafel Collectief 2003 volgens afspraken met Nationale Nederlanden. Voor de berekening op basis van het FTK wordt gebruik gemaakt van de overlevingstafel Generatietafel van het Actuarieel Genootschap gepubliceerde prognosetafels Gehele Bevolking Mannen (GBM) en Vrouwen (GBV) 2016, zonder leeftijdsterugstelling vanuit prudentie oogpunt

I. Overige mutaties

Dit betreft het actuariële resultaat op de premies.

De voorziening pensioenverplichtingen kan als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	2016	2015
Actieve deelnemers (w.o. arbeidsongeschikten)	38.723	32.604
"Slapers"	9.062	7.394
Gepensioneerden	3.644	2.897
Saldo per 31 december	51.429	42.895

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft in de vergadering van 8 september 2016 besloten om geen indexatie van de pensioenaanspraken toe te kennen aan de actieve deelnemers en derhalve ook niet aan de inactieve deelnemers.

Voorziening toekomstige uitvoeringskosten

(in € 1.000)	2016	2015
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten	216	216
Saldo per 31 december	216	216

Volgens de Pensioenwet dient een pensioenfonds zijn pensioenverplichtingen op marktwaarde te waarderen. Het treffen van een voorziening voor toekomstige (kasstromen die voortvloeien uit) kosten voor administratie, communicatie en het doen van uitkeringen is daar onderdeel van. Achterliggende gedachte hierbij is dat ook bij discontinuïteit het pensioenfonds de uitvoeringskosten dient te kunnen dragen.

Na consultatie van de actuaris heeft het fonds besloten om een voorziening op te nemen voor toekomstige uitvoeringskosten gebaseerd op de situatie waarbij bij beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst het

contract met de herverzekeraar direct premievrij wordt gemaakt en waarbij het fonds na twee jaar liquideert.

33. Voorziening voor risico deelnemers

Kapitalen oude pensioenregeling

Het verloop van de Kapitalen oude pensioenregeling kan als volgt worden weergegeven:

(in euro's)	2016	2015
Stand per 1 januari	702	681
Mutatie voorziening	32	21
Saldo per 31 december	734	702

De Kapitalen oude pensioenregelingen kan als volgt worden gespecificeerd:

(in € 1.000)	2016	2015
Actieve deelnemers (w.o. arbeidsongeschikten)	344	369
"Slapers"	390	333
Saldo per 31 december	734	702

34. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva

(in € 1.000)	2016	2015
Nog te betalen kosten	42	37
Saldo per 31 december	42	37

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

35. Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

De in het boekjaar 2016 verstrekte bezoldiging aan bestuurders bedraagt € 11.000 voor Ring Grond en Cabine (2015: € 15.500) en is gelijkmatig verdeeld over beide Ringen. Er zijn noch leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders die in dienst zijn van Transavia Airlines nemen deel aan de pensioenregeling tegen marktconforme grondslagen.

36. Premiebijdragen

(in € 1.000)	2016	2015
Werkgeversgedeelte	1.330	1.198
Werknemersgedeelte	978	928
Totaal premiebijdragen	2.308	2.126

De kostendekkende premie en de feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

(in € 1.000)	2016	2015
Pensioenopbouw	2.220	2.091
Opslag MVEV	5	2
Uitvoeringskosten	146	120
Actuariële kostendekkende premie	2.371	2.213
Feitelijke premie	2.308	2.126

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De actuariële kostendekkende premie bestaat uit:

- J. de premie die actuariëel benodigd is in verband met de pensioenverplichtingen;
- K. de opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen als bedoeld in artikel 131 en 132 van de Pensioenwet. Het bestuur heeft besloten om vanaf boekjaar 2008 een opslag voor het MVEV toe te passen. Voor boekjaar 2016 is deze opslag 0,22 % (2015: 0,10%);
- L. de opslag die nodig is voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds, inclusief de vermogensbeheerskosten;

Voor de gedempte kostendekkende premie heeft het bestuur besloten om de premie zoals die met de verzekeraar is overeengekomen, te beschouwen als het onderdeel van de kostendekkende premie die actuariëel nodig is in verband met de aangroei van verplichtingen. Vanwege het garantiecontract heeft het fonds immers de verzekeringstechnische risico's aan de verzekeraar overgedragen. De totale kosten die daarvoor gemaakt worden bestaat uit de premie die aan de herverzekeraar moet worden afgedragen.

Volgens artikel 128, eerste lid, onderdeel a Pensioenwet en Besluit FTK, artikel 4 eerste lid is het niet nodig dat in een dergelijk geval een kostendekkende premie gehanteerd wordt ten aanzien van de aangroei van de verplichtingen die boven of onder het niveau ligt van de premie die aan de verzekeraar wordt afgedragen. Wel wordt een opslag toegepast voor het in stand houden van het minimaal vereist eigen vermogen, en voor uitvoeringskosten.

37. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten kunnen als volgt worden verdeeld:

(in € 1.000)	2016	2015
Directe beleggingsopbrengsten	-	-
Indirecte beleggingsopbrengsten	196	-/-144
	196	-/-144

38. Baten uit herverzekering

(in € 1.000)	2016	2015
Pensioenuitkeringen uit hoofde van herverzekering	189	143
Saldo per 31 december	189	143

39. Overige baten

(in € 1.000)	2016	2015
Tegemoetkoming Aegon.	294	-
Technisch resultaat N.N.	-	-/-77
Overige baten	-	14
	294	-/-63

De overige baten betreffen de afrekening van het Technisch Resultaat na correctie voor het uitlooprisico.

40. Pensioenuitkeringen

(in € 1.000)	2016	2015
Ouderdomspensioen	171	125
Partnerpensioen	13	13
Wezenpensioen	5	5
Pensioenuitkeringen	189	143

41. Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten

(in € 1.000)	2016	2015
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten	-	-
	-	-

42. Premie herverzekering

(in € 1.000)	2016	2015
Nationale Nederlanden	-	-
Aegon*	1.944	1.417
Correctie MRC factor 2015	53	673
Correctie MRC factor 2016	271	-
	2.268	2.090

*is inclusief opslag voor administratie- en excassokosten

De premie herverzekering daalt hoofdzakelijk doordat de MRC factor is gedaald (2016: 46,92% en 2015: 56%), het opbouwpercentage is daarentegen omlaag gegaan. Tevens neemt het aantal deelnemers toe.

43. Saldo waardeoverdrachten

(in € 1.000)	2016	2015
Inkomende waarde overdrachten	-	-/-1
Koopsom inkomende waarde overdrachten	-	1
Uitgaande waarde overdrachten	37	27
Afkoop uitgaande waarde overdrachten	-/-30	-/-27
	7	-

44. Pensioenuitvoeringskosten

(in € 1.000)	2016	2015
Accountantskosten	16	15
Kosten toezichthouders	6	5
Adviseurskosten Aon Hewitt Consulting	53	75
Overige adviseurskosten	37	21
Beloning bestuursleden	6	8
Diversen	28	10
	146	134

De kosten voor administratieve en secretariële ondersteuning zijn voor rekening van de werkgever conform de afspraak van de uitvoeringsovereenkomst. Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd. De accountantskosten hebben betrekking op de door KPMG Accountants N.V. uitgevoerde werkzaamheden ten behoeve van de controle op de jaarrekening en de DNB-staten. Er zijn geen andere werkzaamheden door KPMG Accountants N.V. verricht.

45. Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De kosten van de werkzaamheden welke worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever worden niet doorbelast aan het fonds.

46. Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

47. Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan waarvan de omvang van materiële invloed is op het vermogen per 31 december 2016 en het resultaat over het jaar 2016.

48. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Vanaf 1 januari 2013 zijn de pensioenaanspraken herverzekerd bij AEGON Levensverzekering N.V. (Aegon) voor een periode van vijf jaar. De overeenkomst eindigt op 31 december 2017.

Schiphol, 30 juni 2017

Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel
Het Bestuur

Dhr. J.P.S.I. Nijman

Dhr. R.H.P. Bosma

Mevr. L.L. Bruns

Dhr. B.G. Parson

Dhr. A.W. Gerritsma

Overige gegevens (Ring Grond)

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds.

Overige gegevens (Ring Cabine)

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel per 31 december 2016 en van het resultaat en de kasstromen over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds Transavia Grond- en Cabinepersoneel (de Stichting) te Schiphol gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2016 ; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

Ring Grond: EUR 1,4 miljoen, ca. 1 % van het pensioenvermogen

Ring Cabine: EUR 0,5 miljoen, ca. 1 % van het pensioenvermogen

Kernpunt

- De waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Omdat sprake is van afgescheiden vermogen per Ring, hebben wij de materialiteit per Ring bepaald. Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit bepaald op circa 1 % van het pensioenvermogen (de som van eigen vermogen en technische voorzieningen) per Ring, respectievelijk EUR 1,4 miljoen (2015: EUR 1,4 miljoen) voor Ring Grond en EUR 0,5 miljoen (2015: EUR 0,5 miljoen) voor Ring Cabine. Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per Ring per 31 december 2016. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Ringen binnen de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen voor Ring Grond boven de EUR 68.000 en EUR 23.000 voor Ring Cabine aan hen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen en de pensioenadministratie uitbesteed aan verschillende uitvoeringsorganisaties. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten, de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die zijn verstrekt door de serviceorganisaties.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen die andere onafhankelijke accountants uitvoeren op de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van enkele serviceorganisaties in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld.

Het kernpunt van onze controle

In het kernpunt van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. Het kernpunt van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormt geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot dit kernpunt bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van het individuele kernpunt moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordeel over dit kernpunt.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). Als gevolg van de herverzekering via een garantiecontract volgt de post herverzekeringsdeel technische voorzieningen de waardering van de technische voorzieningen. De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting in noot j de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen.

De waardering van de technische voorzieningen

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Karakteristieken van het Pensioenfonds;
- Verslag van het verantwoordingsorgaan;
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden

waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

https://www.nba.nl/Documents/Tools%20Vaktechniek/Standaardpassages/Standaardpassage_nieuwe_controletekst_niet_oob_variant_%20Nederlands.docx

Amstelveen, 30 juni 2017

KPMG Accountants N.V.

F.J.J. Glorie RA